

Journalismi nelijalkaisena otuksena

TUTKIMUKSEN NÄKÖKULMIA,
ONGELMIA JA HAASTEITA

Tuoreen journalismin tutkimukseen keskittyvän tieteellisen aikakauslehden pääkirjoitus luonnostelee nopein vedoin journalismin tutkimuksen nykyistä ympäristöä:

Liberalisointi, sääntelyn purkaminen, julkisen palvelun ideaalin horjuminen, omistuksen keskittyminen ja markkinavetoisen journalismin vaatimat yhtiörakenteet yhdessä laajalle levinneen uutismedian arvoja ja journalistien käytäntöjä kohtaan tunnetun epävarmuuden kanssa tekevät journalismin huomion arvoiseksi.

(Tumber, Bromley & Zelizer 2000, 5)

Artikkeli hahmottaa hyvää journalismia "nelijalkaisena otuksena", jolla on neljänlaisia tehtäviä. Journalismi on tiedonvälitystä, tarinoiden kertomista, julkisen keskustelun ylläpitämistä ja neljäntenä se toimii julkisen toiminnan resurssina. Tutkimuksen kannalta kunkin tehtävän korostamiseen journalismin arvioinnissa liittyy omanlaisiaan pulmia ja haasteita. Artikkelit pohtii journalistien omaa itseymmärrystä roolistaan eri tehtävien suhteen ja vertaa näitä käsityksiä tutkimukseen, joka on yrittänyt arvioida journalismia erilaisten tehtävien määrittelyn puitteissa. Lopuksi listataan kunkin näkökulman tutkimukselle tuottamia ongelmia.

Samansuuntaiset havainnot, jotka tässä kelpaavat syyksi kiinnittää erityistä tieteellistä huomiota journalismiin, ovat toisissa yhteyksissä antaneet tutkijoille aiheen puhua journalismin "lopusta" (Hardt 1996), sen "tuolle puolelle siirtymisestä" (Bardoel 1996), sen "murheista" (Hachten 1998), "journalistisen ajan päättymisestä" (Becker, Ekecrantz, Olsson 2000) tai journalismin taaksejääneestä "kultakaudesta" (Luostarinen 1999, vrt. myös Hallin

1998). Monien muidenkin mielestä journalismi ei enää 2000-luvulla ole vallitseva julkinen diskurssi, vaan sen ympärille ja ohi alkaa kasvaa uusia julkisen kommunikaation tapoja (Chalaby 2000), ja se mitä nyt nimitämme journalismiksi vähin erin liudentuu muihin käytäntöihin (Hartley 2000).

Se, että yhtä aikaa perustetaan erikoistuneita tiedelehtiä tutkimaan journalismia ja ollaan huolissaan sen "lopusta", panee miettimään, mikäähän oikeastaan on tulossa tiensä päähän. Kenties niin journalismin tutkijat kuin osa journalisteistakin tuntevat nykyisten kehitystrendien uhkaavan sellaista julkisen eetosta, joka jännitteistä huolimatta on yhdistänyt näitä leirejä. Kriisitietoisuudella on siksi varmaan terve puolensa.

Vaikka journalismin tutkimuksen ja käytännön suhteesta on kirjoitettu paljon, ehkä näitä suhteita kannattaa pohtia edelleen *juuri nyt*, kun yhtäällä arvioidaan journalismin jossain muodossa tulleen tiensä päähän ja toisaalla perätään tutkimuksen ja käytännön tiiviimpää kosketusta¹. Yritän tässä jutussa hahmotella selaista näkemystä journalismista ja sen tutkimisesta, jossa journalismin julkisen luonteen puolustaminen ei kaventaisi suotta sen ymmärtämisen tapoja. Jutun

kärki ja puhuttelevuus on tässä suunnattu ennen muuta tutkimuksen suuntaan². Kirjoituksen eräs taustatekijä on se, että olen viimeisten noin viiden vuoden aikana ollut mukana useissa sellaisissa hankkeissa, joissa journalismin tutkijat ja tekijät – ehkä juuri epämääräisen kriisin ja epätietoisuuden tunteen yhdistäminä – ovat etsiytyneet yhteisiin hankkeisiin. Hankkeet ovat olleet kokeilevia ja sovelta-
via, ja osan laskusta on aina maksanut jokin perinteisen akateemisen tutkimuksen ulkopuolinen taho. Hankkeet ovat saaneet miettimään sitä, mitä hyvä journalismi ja sen tutkimus oikeastaan on tai voisi olla.

Lähden tässä siitä, että journalismilla voisi olla – ja sillä pitäisi olla – neljänlaisia tehtäviä, että hyvä journalismi on "nelijalkainen otus". Kolme sen jaloista on suhteellisen tuttuja: journalismi on *tiedonvälitystä*, siinä on kysymys *tarinoiden kertomisesta* ja se ylläpitää *julkista keskustelua*. Etenkin journalismin nykyisten haasteiden edessä kannattaa kuitenkin pohtia myös neljättä tehtävää, joka liittyy journalismin edustukselliseen luonteeseen: hyvä journalismi on myös kansalaisten *julkisen toiminnan resurssi*³. Artikkelini tuo esiin niitä pulmia ja mahdollisuuksia, joita journalismin kriittiseen tutkimukseen näistä eri näkökulmista liittyy. Otteeni tässä katsauksessa on esiin nostettujen tutkimusten suhteen havainnollistava ja valikoiva⁴. Näkökulmat ovat väistämättä päällekkäisiä ja erottelut kyseenalaistuvat niiden käsittelyn myötä. Niiden kautta toivon kuitenkin saavani näkyviin niitä tärkeitä aineksia, joista journalismin 'lopun' ainekset ja siten myös tutkimuksen haasteet on tehty.

Journalismille on näkökulmasta riippuen helppo luetella muitakin tehtäviä. Yllä mainitun neljän 'funktion' lisäksi journalismi epäilemättä tavoittelee taloudellisia voittoja, rakentaa stereotypioita erilaisten valtasuhteiden palvelukseen, valistaa, vieraannuttaa ja viihdyttää yleisöään ja niin edelleen. Tarkoitukseni on tässä käydä läpi sellaisia journalismin tutkimisen ja arvioimisen kehyksiä, jotka minusta näyttävät siltä, että niiden puitteissa journalismin tutkijat, tekijät ja muut osalliset voisivat osallistua sen arviointiin. Kuka tahansa voi ja useampien pitäisi kysyä: kenen 'tietoja' journalismi levittää; kenen tarinoita se kertoo; kenet se päästää julkisessa keskustelussa kysymään mitä ja keneltä tai kenen pyrkimyksiä sen toimintatavat tukevat? Näistä kysymyksistä kamppailu on journalismin julkisuuden asteen arvioimista.

Aloitan jokaisen jalan käsittelyn esittämällä karkean yleistyksen siitä, miten journalistien ammatillinen itseymmärrys – käsittääkseni – näkee oman roolinsa eri tehtävien suhteen. Sitten nostan esiin tutkimusta, joka on yrittänyt arvioida journalismia tällaisen journalismin (tehtävän)määrittelyn puitteissa. Ja lopuksi yritän listata kunkin näkökulman tutkimukselle tuottamia ongelmia.

Journalismi tiedonvälityksenä - vääristyneen tiedon kritiikki

Karkea yleistyksen I: journalismin oma näkemys tiedonvälityksestä. Journalismi on noin viimeisen sadan vuoden ajan rakentanut omaa asemaansa yhteiskunnallisten instituutioiden joukossa vetoamalla rooliinsa *tiedon* välittäjänä. Näin se on rakentanut suhdettaan niin yleisöön, jolle tarjotaan tietoja, kuin muihin yhteiskunnallisiin laitoksiin, joilta halutaan tietoja ja joita haastetaan tiedoilla. Tiedonvälitystehtävän toteuttamisen on tehnyt mahdolliseksi yhtä jalkaa journalismin uutisvetoistumisen kanssa kehittynyt asiantuntija- ja viranomaiskoneistojen järjestelmä. Nämä laitokset ovat tukeneet uutisjournalismia tiiviisti pakatulla tietoineksella ja ajan henkeen sopivasti istuvalla auktoriteetilla. Journalismi onkin yhtäältä yksi modernin yhteiskunnan "tietolaitos" mutta toisaalta erityisasemassa: sen kyky tietää riippuu näkyvästi muiden laitosten tietämisen tavoista. Tämä on kenties 1900-luvun journalismin ymmärtämisen olennaisin pointti.

Yhteiskuntaa esittäviä laitoksia on karkeasti kahdenlaisia: tietäviä ja edustavia. Tietävät laitokset – esimerkiksi erilaiset asiantuntijaorganisaatiot – perustavat auktoriteettinsa siihen, että niillä on systemaattisesti kerättyä ja paikkansa pitävää tietoa yhteiskunnasta. Edustavat laitokset puolestaan perustavat puheoikeutensa siihen, että ne esittävät jollain tavalla (useimmiten määrällisesti) edustavia käsityksiä todellisuudesta, ja näiden edustavien käsitysten rajaamaan maastoon sijoittuu myös totuus: siksi kyse on edelleen tiedonvälityksestä. (Esim. Hall et al. 1978, 58.) "Tieto" palautuu tässä näkökulmassa yhteiskunnalliseen valtaan: edustavien laitosten julkista puheoikeutta voi lopulta perustella sillä, että vaikka he eivät erityisen kattavasti edustaisikaan yleisön kantojen kirjoa, niiden puhe on tärkeää, koska se vaikuttaa ihmisten elämään.

"Tiedon välittämisen" tutkimusta. Journalismin tutkimus on usein arvioinut journalismin suoritusta juuri "tiedonvälityksen" idean sisältä käsin. Varhainen esimerkki on journalismista ja julkisuudesta paljon kirjoitellut Walter Lippmann, journalisti itsekin. *Liberty and The News*-kirjassaan (1919), hän piiskasi journalisteja siitä, että nämä eivät ottaneet tai pystyneet ottamaan tarpeeksi tosissaan ajatusta vain tietoa raportoivasta journalismista. Lippmannin lääke journalismin parannukseksi oli yksinkertainen mutta käytännöllinen. Koska toimittaja ei millään voi "oikeasti" tietää, mitä maailmassa todella tapahtuu, tarvitaan hyvin viritetty, tieteellinen ja kattava asiantuntijakoneisto, joka tuottaa journalisteille luotettavia faktoja. Lippmann halusi näiden julkisten asiantuntijoiden arvioivan myös poliittisen päätöksentekojärjestelmän tekemisiä.

Kun hallituksen toimia eritellään tähän tapaan, toimittaja on tekemisissä hänen käsityskykyään silmällä pitäen järjestetyn tietovarannon kanssa. Toisin sanoen hän pystyy kertomaan "uutisen", koska hänen ja hallituksen tuottaman raaka-aineen väliin on asetettu enemmän tai vähemmän asiantuntijatason poliittinen äly. (Lippmann [1919] 1995, 83.)

Yhteiskunnallista elämää tarkkailevien "observatorioiden" itsenäinen asema olisi Lippmannin mielestä pitänyt varmistaa niin suhteessa rahakkaisiin tahoihin kuin viranomaisiin, joista ne kertovat (emt., 84). Ne olisivat myös nauttineet vapautta suhteessa yleisöön: toisin kuin journalistit, niiden ei tarvitsisi olla "tylsyyden kauhun" kangistamia. Dramatisoivan ja ymmärrystä hämärtävän otteen sijaan niiden toimintaa ohjaisi pyrkimys työstää yhteiskunnallista informaatiota pidemmälle kuin "sanomalehtimiesten ja heidän lukijoidensa sulatuskyky" antaa myöden (emt., 81).

1900-luvun journalismin voi sanoa seuranneen osin Lippmannin viitoittamaa

tietä, mutta varsin vapaasti kritiikkiä tulkiten. Rutiinijournalismin keskittyminen erilaisten laitosten raportointiin kertoo siitä, että uutiset usein todella ovat journalismin sulatuskyvyllä valmiiksi muokattuja. Erilaisten asiantuntijalähteiden käyttö yhteiskunnallisen toiminnan tulkkina puolestaan muistuttaa jossain määrin Lippmannin ajatusta "observatorioista". Mutta näiden piirteiden lisäksi toimitukset ovat aika voimakkaasti itse pyrkineet ottamaan itselleen asiantuntijan roolia, mikä näkyy paitsi yleisenä kriittisyytenä myös siinä, että entistä useammin toimittajat haastattelevat toisiaan. Vaikka Lippmann kirjoittikin toimittajien ammattitaidon kehittämisen puolesta (emt., 89), hänen ajatustensa erityisyys piili enemmänkin siinä, että "journalismi oli pelastettava siltä itseltään" (Schudson 1978, 153). Lippmannin ratkaisuehdotuksessa asiantuntijalaitokset toimivatkin paitsi journalismin tiedon lähteenä, myös sen kriitikkoina, sillä "kun älykäs järjestelmä paljastaa uutiset lehdistölle, toimii järjestelmä samalla lehdistön tarkkuuden tarkastajana" (Lippmann [1922] 1965, 229).

Journalismin tutkimukselle ja arvioimiselle "tiedonvälityksen" näkökulma on tarjonnut sekä etuja että rajoitteita. Saamapuolella on se, että journalismin kritisoiminen tältä pohjalta puhuttelee toimittajakuntaa hyvin, koska kritiikin ja ammatin itsensä käsitys journalismin ytimestä on aika yhtenäinen. Näin tutkimus voi synnyttää painetta esimerkiksi entistä laadukkaampaan ja syvempään tiedonhankintaan. Vaikka "tutkivaa journalismia" pitäisikin pääosin journalismia legitimoivana myyttinä, on myös kiistatonta, että journalistit ovat kehittyneet monin tavoin taitaviksi penkomaan esiin epäkohtia ja tarkkailemaan muiden yhteiskunnallisten laitosten toimintaa. Juuri tiedonvälitystehtävän nojalla journalismi on luonut itselleen "itsenäistä" asemaa ja liikkumatilaa (esim. Soloski 1989) kuvitelun massayleisön irrationaalisuuden, lähteiden intressisidonnaisuuden ja omistaja-sijoittajien rahantekovimman voimakentässä.

Esimerkki tällaisen tutkimuksen synnyttämistä journalismin uudistus- tai kriittiohjelmista on ns. "tarkkuusjournalismi", joka kirittää toimituksia omaksu- maan ja käyttämään yhteiskuntatieteen erilaisia metodeja (ks. Meyer 1979). Suomessa esimerkiksi Pertti Suhosen (1992) gallupjournalismin kritiikissä on samaa henkeä. Toisenlaisesta "tiedonvälityksen" kehyksestä ponnisti Hemánuksen ja Tervosen (1980) objektiivisuuskritiikki, jonka vaativana tavoitteena oli tavoitella (olkoonkin saavuttamatonta) esitystä, "jossa kaikki asiaa ilmentävät olennaiset tosiseikat saavat johdonmukaisen ja yleisten yhteiskunnallisten lainmukaisuuk- sien kanssa yhtäpitävän selityksen" (emt., 121). Objektiivisen joukkoviestinnän idea pyrki näin haastamaan journalismin kaikkein pyhimmän – ja samalla kaikkein pulmallisimman – termin sanomalla, että faktapohjaisuus, tietojen oikeellisuus, ei sellaisenaan riitä, vaan objektiivisen tiedon pitäisi olla myös "olennaista". Pul- maksi jäi – ja jää – se, millä tavalla yhteiskunnallisten sattumusten "takana piile- viä olemuksia" (Hemánus 1995, 32) kulloinkin tunnistetaan. Jos yhteiskunnallisten ilmiöiden olemus on paljastettavissa tieteellisesti, on tutkimuksen läsky sama kuin Lippmannilla: on pantava asiantuntijat töihin ja toimittajat välittämään – korkeintaan osuvasti popularisoiden – sen tuloksia⁵.

Tutkimuksen ongelmia. Tiedonvälityksen kehyksissä tapahtuvalla kriittisellä journalismin tutkimuksella on ansioistaan huolimatta ainakin kolme toisiinsa liit- tyvää pulmaa.

Ensiksi, journalismilla on taipumus välttää tällaista keskustelua. Hirtehisen esi- merkin tästä tarjoaa Jay Rosenin kertomus siitä, miten kansalaisjournalismi ensi kertaa noteerattiin Yhdysvaltain journalistisen objektiivisuuden päämajassa, *New York Timesissa*. Kun Rosen lehden kirjoittamassa uutisessa havaitsi tulleen nime- tyksi "kansalaisjournalismin evankelistaksi" ja objektiivisuutta koskevissa käsi-

tyksissään väärin siteeratuksi, hän antoi toimittajalle palautetta. Tämä tarttuikin aiheeseen uudelleen haluten tehdä kysymys-vastaus -muotoisen haastattelun Rosenin objektiivisuusnäkemyksistä. Jutun tekoon ryhdyttiin Rosenin keittiön pöydän ääressä:

Ennen nauhurin käynnistämistä tuli outo hetki. Kaikki puhuttu olisi "on the record", hän [lehden toimittaja Glaberson] sanoi. Myönnyin. Mutta yksi rajoitus jäisi voimaan: "Et saa puhua The Timesista". Tiesimme molemmat syyn. The Times välttää puhumasta itsestään omilla sivuillaan. Haastattelua, joka jo itsessään oli poikkeus Glabersonin jutuntekötavoista, olisi vaikea saada lehteen, jos lehti itse otettaisiin esiin todistusaineistona. Tämä on itse asiassa osa objektiivisuuden regiimiä: tarkkailijan on tarkkailtava, häntä ei voida tarkkailla. Timesin jättäminen objektiivisuutta käsittelevän keskustelun ulkopuolelle on yhtä tolkullista kuin haastattelu Yhdysvaltain teatterielämästä, jossa sana "Broadway" on kielletty. Mutta Glaberson vain informoi minua siitä, millaiset ehdot olivat, eikä ehdottanut niistä neuvottelua. Jos halusin, että juttu tehdään, säännöt olivat tällaiset. (Rosen 1999, 215.)

Toiseksi journalismilla on taipumusta "tulkitä" vaatimukset objektiivisuudesta omien vallitsevien käytäntöjensä legitimaatioksi. Lippmannin journalismikritiikin aineksista onkin rakennettu kokonainen ideologia tukemaan journalismin toimintaa (vrt. esim. Pauly 1999). Olen itse jonkun kerran seminaarissa keskusteluani jäänyt äimistelemään joidenkin toimittajien ajatusta, että virallisiin rutiinilähteisiin nojaaminen kumpuaa juuri "hemánuslaisista" opeista. Paljon paremmin ei käy Gaye Tuchmanin (1972, 1978, 90-97) paljon siteeratun "strategisen rituaalin", josta Miettisen (1988, 167-170) journalismin oppikirjassa tulee ideaali tai raja-arvo, jonka rikkomisen merkitsee jo lähes yhteiskunnan perustan nakertamista (ks. Heikkilä 2000). Kun kehys "tiedonvälityksestä" on yhteinen, kritiikki muljahtaa helposti kritisoitujen tapojen legitimaatioksi.

Tässä tullaankin kolmanteen pulmaan, "tiedonvälittämisen" näkökulman journalismin kritiikille asettamille rajoille. Kuten esimerkiksi Hemánus itsekin sanoo, totuuden korrespondenssiteorian heikkous on se, ettei kukaan ei voi kivuta *absoluuttiseen pisteeseen*, josta katsoa todellisuutta paljaana suoraan silmiin (ja löytää lopullista verrantopistettä). Sitoutuminen "tiedon" kehykseen sitookin helposti myös journalismin tutkimuksen kriittisen horisontin siihen, mitä yhteiskunnassa kulloinkin tieteenä ja totena pidetään. On kuitenkin selvää, että eri elämäntilanteilla paradigmat tai sen tapaiset muuttuvat. Mutta niin kauan kuin journalismin tutkimus rajautuu vain journalismin arvioimiseksi "tiedonvälittämisen" kannalta, se helposti rajautuu myös oman aikansa ja sen *hallitsevien* näkemysten vangiksi. Vaikka hyvään tutkimukseen sisältyykin aina kosolti varauksia ja tuotetun tiedon epävarmuuden pohdintaa, tällaiset pohdinnat eivät helposti istu kovaa tosiasioita etsivään journalismiin. Jos journalismin tutkimuksen tehtäväksi asetetaan journalismin näkökulmien kirjon laajentaminen (ja siten myös journalismin oman toimintatilan parantaminen) ja julkisen puhutilan venyttäminen, tällainen rajoite voi olla vakava. Kun Hemánus (1995, 42-43) kirjoittaa, että journalismilla on toki paljon muitakin tehtäviä kuin todellisuuden kuvaaminen ja erittelemineen hän alkaa katsella juuri tämän horisontin yli. Hän tuntuu kuitenkin priorisoivan tietoteoreettista kysymyksenasettelua tai tehtävää, johon "ristiriidattomasti yhdistettävissä" voi olla joukko muita tehtäviä.

Journalismilla on myös niin oikeus kuin velvollisuus pyrkiä vaikuttamaan yhteiskuntaan. Yksi keino on yhteiskuntakritiikki, joka parhaimmillaan suhtautuu julkiseen ja yksityiseen vallankäyttöön samoin ehdoin, toinen keino on visioiden ja yhteiskuntautoipioiden esittäminen kehityksen suuntaamiseksi ja kolmas keino mahdollisimman vapaa keskustelu yhteiskunnasta. (Emt., 43.)

Visioiden ja utopioiden esittämistä tai vapaata keskustelua rajaa aina oleellisesti se, mitä kulloinkin – sanotaan esimerkiksi taloustieteellinen – ajan vallitseva paradigma pitää toteen näytettynä tietona tai käypänä tietona. Kenties ajatus "tiedonvälityksestä" journalismin tärkeimpänä ydintehtävänä tuottaakin sellaisia käytäntöjä, joissa journalismin muiden velvollisuuksien toteuttaminen vaikeutuu? (Vrt. Ridell 2000a.)

Journalismi (tarinan) kerrontana – muodon vallan kritiikkiä

Karkea yleistyys II: journalismin oma käsitys tarinoinnista. Yksi tavanomainen tapa korostaa, että journalismi on enemmän kuin pelkkien tietojen tai tosiasioiden välittämistä, on sanoa, että se on *tarinoiden kertomista*. Toimittajakunnassa tätä tarinointia ajatellaan ainakin kahdella tavalla. Ensinnäkin niin, että hyvä juttu on paitsi tiedoiltaan (sisällöltään) painava ja tärkeä, myös tyyliltään toimiva, hyvin kirjoitettu (hyvä juttu). Toiseksi journalistit ajattelevat usein niin, että yleisesti merkittävien uutisten *lisäksi* journalismi kertoo pysäyttäviä, koskettavia, inhimillisiä ja tunteisiin vetoavia tarinoita. Tarinoiden kautta kuva todellisuudesta täydentyy, tietojen rinnalle tulevat yksittäiset tapaukset, ihmisten omat, subjektiiviset ja yksilölliset kokemukset ja tuntemukset. Tällaiset käsitykset journalismista tarinankerrontana ovat omiaan pitämään *erillään* nämä kaksi tehtävää: yhtäällä tiedot (sisällöt ja yleinen) toisaalla tarinat (muoto ja erityinen). Tällaisen kahden toisiaan täydentävän näkökulman kautta todellisuus tulee kuvatuksi niin inhimilliseltä kuin objektiiviselta kannalta. Ja vaikka journalismin muodot muuttuisivatkin (välineen muuttuessa tai kehittyessä) journalismi itsessään ei muutu, koska sen perusta – tiedonvälitys – ei muutu. Erottelu tiedonvälityksen ja tarinoinnin aspektien välillä institutionalisoitui jossain vaiheessa journalismissa esimerkiksi siten, että uutiset kirjoitettiin ilman toimittajan nimeä, ja kun juttutyypeissä siirryttiin enemmän "tyylillisesti" tai "persoonallisesti" erityisiin lajeihin, juttuihin kirjattiin näkyviin toimittajan nimi. Vaikka nykyään toimittajan näkyvyys jutun tekijänä myös uutisissa onkin selvästi muuttunut ainakin signeeraamisen kautta, ero tiedonvälittämisen ja tarinoinnin välillä on edelleen kiteytynyt eri juttutyypeissä tavanomaisesti käytettäviin tyyliin⁶.

Journalismin muuttuminen "objektiivisemmäksi" ja siihen liittyvä tendenssi vaimentaa journalismin "tarinoivaa" puolta on aika ajoin johtanut myös vasta-reaktioihin. Eräs eniten puhutuista on Yhdysvalloissa 1960-luvulla virinnyt *new journalism*, jossa tyylikokeiluilla ja kertomisen näkökulmien muutoksilla oli tärkeä osa. Esimerkiksi tämän lajin journalismista käy Norman Mailerin 1969 Pulitzerilla palkittu *Yön armeijat*. Sen ensimmäinen osa on "historia romaanin muodossa", jossa Mailer kirjoittaa itsestään kolmannessa persoonassa osallistumassa Vietnamin sodan vastaiseen mielenosoitukseen: tämä henkilökohtainen, yksityiskohmainen ja itseironinen tilitys kuvaa sitä, miten kirjailija mielenosoituksen melkeessä joutuu putkaan. Toisessa osassa Mailer puolestaan käy yleisemmin läpi sitä, mistä mielenosoituksessa poliittis-yhteiskunnallisella tasolla oikein oli kysymys. Kirjan avain on journalismikriittinen ajatus:

Niin on siis menetelmä paljastettu. Pentagonin-marssin ympärillä liehuneet joukkotiedotusvälineet loivat epätarkkuuksien metsän, joka voi pimittää historioitsijan ponnistukset; romaanimme on tarjonnut meille mahdollisuuden, niin, vieläpä välineenkin tosiseikkojen silmäilemiseen ja tajuttavaan tutkimiseen siinä valokentässä, jonka uuras linssinhionta [romaanin kirjoittaminen]. (Mailer 1968,215)

Muodon kritiikki: tarinat tuottavat tosiasiat ja tosiasiallisuuden. Myös journalismin tutkimus on varsinkin viime vuosikymmeninä ottanut vakavasti ajatuksen, että journalismi onkin kenties ennen muuta tarinoiden kerrontaa – silloinkin, kun se itse erinäisistä syistä antaa ymmärtää olevansa jotain muuta. Tällainen käsitys uutisista ei itse asiassa ole mitenkään uusi⁷, mutta tutkimuksen näkökulmana sen nousu alkoi vasta 1970-luvun loppua kohti. Tukea ja pohjaa tälle kehitykselle tarjosi ainakin James Careyn paljon siteerattu viestinnän siirto- ja rituaalimallin erottelu (1975), jossa hän myös eksplisiittisesti nosti esiin journalismin dramaattisen ja tarinallisen luonteen sanomalla että ”lehteä selatessa hän [lukija] kiinnittyy jatkuvasti vaihteleviin rooleihin ja dramaattisiin kohdennuksiin” (Carey 1994, 86). Muutamaa vuotta myöhemmin Tuchman tiivisti työnsä *tuloksen* toteamalla, että ”uutiset kertovat tarinoita sosiaalisesta elämästä” (1978, 217). Samansuuntaista sivustatukea journalismin tutkimuksen näkökulman muutokselle antoi brittiläinen kulttuuritutkimus, jossa alettiin 1970-luvun lopulla tarttua juuri uutis- ja ajankohtaisohjelmien esitystekniikoihin (esim. Hall 1992, 133-148, Connell 1986, Morley 1986, Hartley 1982, Työryhmä 1981)⁸. Ylipäätään tällaisen tutkimusotteen taustalla oli yhteiskunnan ja kulttuurin tutkimuksessa edennyt paradigmanmuutos, jossa todellisuuden *sosiaalinen rakentuneisuus* nousi vähin erin vallitsevaksi lähtökohdaksi.

Journalismin tutkimuksessa kulttuurinen käänne on näkynyt esimerkiksi siten, että on kiinnostuttu etenkin uutisjournalismin kertomista *tarinoista* ja *kerronnan tekniikoista* (ks. mm. Pietilä 1995a ja 1999b, Ridell 1990 ja 1994, Kunelius 1996). Kriittisten erittelyjen tuloksia voi tiivistää Seija Ridellin (1998, 166) tapaan siihen, että ”uutisissa erottuvat toisistaan ”ne”, jotka toimivat jossain tuolla ja ”me” (yleisö) joka katselemme tuota toimintaa täällä”. Havainnon kriittinen potku on (ollut) ennen muuta siinä, että (uutis)journalismin ajatellaan konventioillaan kouluttavan ihmisiä tiettyyn rooliin. Journalismin kerronnan luomaa ”ikkunamaisuuden” asetelmaa kritisoidessaan muun muassa Veikko Pietilä toteaaakin, että

Monet ovat katsoneet – kuten katson itsekkin – ettei tämä tilanne ole omiaan kasvattamaan vastaanottajien toimintakykyisyyttä suhteessa journalismin ikkunassa näkyviin asioihin. Pikemminkin se on omiaan ruokkimaan voimattomuutta ja julkista avuttomuutta. Tämä tilanne on tietysti eduksi niille piireille, joiden edesottamusten kannalta kansalaisaktiivisuus olisi pelkästään riesaksi. (Pietilä 1998, 98.)

Kriittistä kerronnan erittelyä on väljästi yhdistänyt pyrkimys näyttää, että ”mikä arkipäiväisesti näyttää objektiiviselta kuvaukselta siitä, ’miten asiat ovat’”, voi kriittisen tekstianalyysin avulla paljastua ”niitä tai noita arvoja kaupittelevaksi, ristiriitaiseksi ja epäuskottavaksi kielelliseksi/kielellisvisuaaliseksi kyhäelmäksi” (Ridell 1994, 182). Tällainen tutkimus on nähdäkseni osoittanut, että kapean tiedonvälitystematiikan ulkopuolelta käsin syntyy puhuttelevaa ja tärkeää kritiikkiä. Mutta millainen on ollut kritiikin kyky haastaa journalismia käytännössä? Asiaa miettiessäni palasi mieleeni etenkin Kauko Pietilän 1980-luvun alussa kehittämän ns. uuden journalismin ja ”muotoironian” idea. Pietilä ponnisti tuolloin siitä perusajatuksesta, että

Journalisti ei primääristi ole (ei ainakaan minulle) todellisuutta heijastava tietoisuus (...) – ammatissaan journalisti on ”todellisuutta koskevien informaatioiden” muokkaaja ja järjestelijä. Kun informaatiot ovat useimmiten ihmisten julkisuutta varten tuottamia, merkitsee tämä, että journalisti organisoii yhteiskunnallista diskurssia. Objektiivisen journalismin ihanteita seurattaessa hän organisoii yksisuuntaisen, autoritaarisen ja ideologisen kommunikaattiorakenteen. Sen murtumisesta olisi kysymys niin sanotussa ”uudessa journalismissa”. (Hemánus & K. Pietilä 1982, 25.)

Journalisteista pitikin "uuden journalismin" kehittämissä tulla aktiivisesti tätä järjestelyvaltaansa käyttäviä ammattilaisia:

Tarttumalla pyrkimykseen, etuihin ja niiden yhteiskunnallisesti objektiivisiin ristiriitoihin journalismin on mahdollista nostaa vastaanottajia keskustelijoiksi. Mutta silloin kuvat pitää asettaa vastakkain, kuvien on törmättävä toisiinsa, ristiriitojen on murtauduttava objektiivisen välttämättömyyden takaa – ja tämä kaikki edellyttää journalismin muotokielen ainutlaatuisten mahdollisuuksien tietoista vääriinottoa ja punnintaa. Siis mahdollisimman radikaalisti: *Ei tietoa – journalismia!* (Emt., 46.)

Näin oli tarkoitus *journalismissa* itsessään kehitellä muotoja, jotka vieraannuttaisivat journalismista tiedonvälityksenä.

Kun tutkimus on viritäytynyt entistä herkemmin erittelemään journalismin esitystekniikoita, on esiin tullut rikas repertuaari, jolla journalismi koristelee tai monivaihteistaa tiedonvälityspuuhaansa. Tutkimuksissa paljastuukin nykyään usein erilaisia iverian ja ironian muotoja, eikä niiden näkemiseksi tarvitse edes erityisiä tekstianalyysin taitoja. Tarinallisuuden tai tyylien merkitys ei olekaan journalismilta unohtunut ja kerrontatekniikoiden suhteenkin myös valtavirtajournalismi on paljon uutistutkimuksen antamaa standardikuvaa monimuotoisempaa (esim. Pietilä 1995b, 1998, Renvall & Reunanen 1998, Glasser & Ettema 1993). 1980- ja 1990-luvulla voi nähdä jonkinlaisia merkkejä kertomusten paluusta journalismiin⁹: esimerkiksi Helsingin Sanomissa on 1990-luvulla vedetty läpi suuria juttusarjoja, joissa ihmisten omat muistot ja tarinat ovat olleet keskeisessä roolissa.

Tarinallisuuskritiikin ongelmia. Virtuositeetti ei kuitenkaan ole vastaus esitystapojen erittelyn kritiikin pohjimmaisena haasteeseen. Näkökulman varsinainen idea näet sisältyy siihen, että tarinankerronnan ja journalistien raportoimien faktojen ero kyseenalaistetaan. Useiden tutkijoiden vaihtelevalla sanastolla¹⁰ merkille paneman ilmiön tiivistivät Ettema & Glasser (1998) kirjoittamalla, että (tutkivassakin) *journalismissa* toimittajat saavat vain kovalla työllä löytämänsä tosiasiat "sopimaan" jutusta syntyneeseen ideaan ja sen tarinaan. Puhuessaan "tutkimuksesta" toimittajat usein käyttävät kielikuvaa palapelistä, jonka palaset "loksahtavat" paikalleen – ja tämä todistaa palaset tosiksi: sen että palaset olivat olemassa jo etukäteen, itsenäisesti. Toimittajilta tässä kuvauksessa huomaamatta jää usein se, että "ne faktat, jotka näyttävät sopivan niin vakuuttavasti tarinaan, ovat jo alunperin tuon tarinan muokkaamia, aivan kuin tarina itsessään on moraalisen järjestyksen tuotosta" (emt., 145). Journalismille itselleen tarinointi näyttää edelleenkin tärkeimmilläänkin olevan journalismin kovan ytimen kuorutusta. Kulttuurisesti orientoituneet journalismin tutkijat puolestaan ovat nähneet, että ajatus tiedonvälityksestä ja faktuaalisuudesta on vain yhdenlaisen tarinoinnin pinta: että se, mitä journalisti nimittää "faktaksi" saa faktan luonteensa, statuksensa ja uskottavuutensa siitä kerronnan mallista, jolla toimittaja sen esittää. Samalla ne kerronnan ja tarinoinnin tavat, joita journalismi rutinoituneesti käyttää, valikoivat tiedostamattomasti koko ajan sitä, mikä saa julkisuudessa "tiedon" tai "tosiasian" statuksen.

Tätä kritiikkiä on (ollut) vaikea ottaa vakavasti journalismin tekijäpuolella. Tarina ja tieto ovat modernissa mielikuvituksessa edelleen aika raa'asti ja lujasti toisistaan irrotettuja, kuin muoto ja sisältö. Pahimmillaan edellä kuvattu kritiikki lie- neekin tukenut sellaista väärintulkintaa, että kaikki faktat olisivat jotenkin "subjektiivisiä", ikään kuin kertojan tai kirjoittajan "omia" totuuksia. Ehkä osin tämän vuoksi kerronnallisen näkökulman kritiikin ydin – journalististen faktojen kulttuuri- ja käytäntösidonnaisuus – ei ole juuri ammatillista keskustelua herättänyt.

Kyse näyttäisi olevan hiukan samasta ilmiöstä kuin "tiedonvälityksen" näkökulmassa. "Kerronnalla", "tarinalla" ja sen suuntaisilla termeillä on niin voimakas paikkansa journalistisen diskurssin omassa järjestyksessä – ja tuo paikka on niin alisteinen tiedonvälityksen idealle – että sieltä käsin ei "ylety" sanomaan, sitä, että tarinat tuottavat omat faktansa, eikä päinvastoin. Samaan tapaan kuin "objektiivisen journalismin" idean oli tarkoitus haastaa journalismia syvällisesti, mutta se on tullut uudelleentulkituksi ammattikäytännön sisällä, myös rituaalisesta viestintänäkemyksestä ja konstruktivistisesta todellisuuskäsityksestä ponnistava kritiikki on kesyyntynyt journalistien ottaessa sen "vastaan" omaa ammattikäytäntöään oikeuttavassa diskurssissa. Tässä journalistinen diskurssi tekeekin tietäväksi omaa modernia luonnettaan. Se ei hevillä tunnusta omaa rituaalista tarinalisuuttaan (jonka funktio olisi ennen muuta "vahvistaa" vanhoja identiteettejä ja erottelujä), koska journalismia kehystää niin voimakkaasti kytkentä uuteen ja uutisiin. Tarinallisuudella on toki journalismissa tilansa, mutta se ei ole "yhteisen" tai "kulttuurin", vaan enemmänkin yksilöllisen ja subjektiivisen alueella.

Samat kulttuurisen horisontin ongelmat koskevat tietysti myös tutkimusta itseään. Tarinallisuuden tai kerronnan näkökulmasta tutkimus itsekkin helposti ajautuu pulmallisiin asemiin. Viestinnän yhteisyys-aspektista ponnistaen ei ole helppo teoretisoida esiin journalismin "muutoksen" mahdollisuuksien näkemistä. Näin yhteisyys-näkökulmakin korostaa helposti kulttuurin näkyvää horisonttia eikä auta (hiukan tiedonvälityskritiikin rajallisuuden tapaan) kurkottamaan sen taakse. Muodon kehittelyt sulautuvat helposti osaksi vanhaa järjestystä ja loogisesti (journalismin muista arkisista reunaehdoista puhumattakaan) ajatus jatkuvasta "avant-gardismista" ei oikein toimi. Osin tutkimuksen voimanlähteet ovat myös heikentäneet sitä itseään. Kulttuuristen konventioiden esiin manaamisen keskeinen virike on ollut laadullinen tutkimus, joka on "kuin luonnostaan" johtanut etsimään journalisminkin "tärkeimpiä" merkityksiä yleisön tulkinnoista. Tämä on puolestaan herkistänyt tutkimuksen voimakkaasti sille, millaisia ongelmia yleisön representaatioon liittyy. Tarinallisuuden tai esitystekniikoiden kritiikin näkökulmasta jääkin usein aika epäselväksi, ketä tutkimus *itse* oikein edustaa tai millaiset ovat sen muut kuin muotoon liittyvät kriittiset sitoumukset.

Journalismi keskusteluna – tutkimus dialogin arvioijana

Karkea yleistys III: journalismin käsitys julkisesta keskustelusta. Ajatus, jonka mukaan journalismin pitäisi kantaa vastuuta *julkisen keskustelun* herättämisestä ja ylläpitämisestä ei uutuudellaan häikäise. Journalistien omasta näkökulmasta journalismin ja julkisen keskustelun välinen suhde määrittyy tavalla, joka muistuttaa tiedonvälityksen ja tarinoinnin ammatillista erottelua. Toimituksissa tunnutaan ymmärtävän pääsääntöisesti niin, että journalismi erottaa toisistaan tiedot ja mielipiteet, siis "objektiiviset" näkemykset ja "subjektiiviset" näkemykset. Journalistit nostavat tai päästävät jutuissaan julkisuuteen koko joukon myös jälkimmäisiä, mutta useimmiten tietyin ehdoin. Ääritapauksissa tien julkisuuteen avaa se, että joko "mielipiteet" ovat edustavia ja painavia, jolloin niistä kertominen sopii luonteavasti "tiedon" välittämiseen (vrt. edustavat ja tietävät laitokset edellä) – tai sitten mielipiteet ovat sen verran poikkeavia ja luonteeltaan kuriousiteettisia, että niiden poikkeuksellisuus itse asiassa kelpaa kuvaamaan normaalia enemmistöä. Toki keskustelupuheenvuorojen valinnassa painavat myös sisällölliset seikat, kuten onko puheenvuorossa jotain uutta näkökulmaa tai tarkennusta aiemmin esillä olleisiin kantoihin.

Yhtäältä "mielipiteiden" erottaminen tiedosta korostaa ideaa yksilöllisestä va-

paudesta (kukin saa olla asioista sitä mieltä kuin haluaa) ja esimerkiksi yleisön-osastolla sanomalehdessä on osin tällainen symbolinen rooli (se kuvaa ja kuvastaa vapaita yksilöllisiä mielipiteitä, todistaa niiden olemassaolon). Toisaalta tiedon ja mielipiteiden erottamiseen liittyy myös arvojärjestys: mielipide on selvästi alisteista tosiasioille – mielipiteet "johtuvat" tiedoista. Näin keskustelu sijoittuu helposti – tarinankerronnan ohella – journalismin tiedonvälityksen oheistoimintoihin, yleisön "subjektiivisten" tarpeiden palveluun. Siinä, missä tarinankerronta täydentää journalismin todellisuuskuvaa tuomalla mukaan inhimilliseen kokemuksen ulottuvuuden, keskustelun raportoiminen tuo tosiasioiden keitokseen yksilöllisten mielipiteiden mausteen. Mutta journalismin omakuvaan liittyvän näkemyksen mukaan *tiedonvälitys tuottaa keskustelua*, uutiset herättävät puheenaiheita.

Journalismin tutkimusta keskustelun kehyksissä. Journalismin tutkimus on – ainakin runsaan kymmenen viime vuoden aikana – hanakasti tarttunut tähän "keskustelu"-metaforaan. Yhtäältä ajatukselle ovat antaneet pontta jo tarinallisuutta pohdittaessa esiin tulleet kulttuuritutkimuksen virikkeet. Eurooppalaisessa kulttuuritutkimuksessa esimerkiksi Bakhtinin (esim. 1991) ja Volosinovin (1990) ahkerasti viljelemät *dialogisuuden* idea ja *moniäänisyyden* ideaali viittaavat tavalla tai toisella keskusteluun päin – ja kuten yllä kävi ilmi, K. Pietilänkin muotokokeilujen tarkoitus oli nimenomaan vetää lukijat mukaan *keskustelemaan* suhteeseen joukkoviestinnän kanssa. Toisaalta keskustelu-metaforan leviämisen taustalla on etenkin Yhdysvalloissa 1980-luvun lopulta vaikuttanut demokratiateorian suhdanne, jossa erilaiset kansalaisyhteiskunnan käsitteestä ponnistavat kehittelyt yhdessä Habermasin inspiroiman julkisuusteoreetisoinnin kanssa ovat saaneet sijaa journalismin tutkimuksessa (esim. Carey 1987 & 1997, Glasser 1991, Rosen 1991, ks. myös McNair 2000, 1-12). Oman tukensa keskustelun kehyksen nousulle on eittämättä antanut 1980-luvulta asti edennyt luottamus "markkinoiden" voimaan: (uus)liberalistisen talousajattelun voimakkaasti muokkaamassa ajatteluilmastossa on tarjoutunut mahdollisuus käsitellä journalismin(kin) ongelmia juuri "vapaan keskustelun" käsitteen pohjalta. "Keskustelun" nostetta on kasvattanut myös 1990-luvun teknologian kehitys ja sen lupaus lisääntyvästä vuorovaikutteisuudesta ihmisten ja erilaisten yhteiskunnallisten laitosten välillä.

Siirtymä journalismin kerronnan ja muodon kritiikistä sen arvioimiseen keskustelun tai dialogisuuden näkökulmasta on jatkuvuuksista huolimatta merkittävä, ja muutos koskee niin itse näkökulmaa kuin sitä yhteiskunnallis-historiallista kontekstia, jossa sitä sovelletaan. Muutosta havainnollistaa hyvin Väliwerrosen (1998) huomio journalismin ironiaa koskevan tutkimuksen ja ajattelun painotusmuutoksista. Hän toteaa, että "ironialla [nykyään] on usein huono kaiku puhuttaessa "vakavasti" tärkeistä yhteiskunnallisista asioista, kuten esimerkiksi journalismin ja politiikan suhteista. Se samaistetaan kynnisyteen, postmoderniin välinpitämättömyyteen ja näennäiskriittisyyteen". (Emt., 1.)

Toisin oli vielä 1980-luvun alussa, jolloin ironia oli nimenomaan uuden, kriittisen journalismin iskusana, ainakin Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksella. Nuorena opiskelijana osallistuin itsekin innokkaasti "Uuden journalismin tutkimus- ja kehitysprojektiin", jonka tarkoituksena oli uudistaa journalismia ironian keinoin. Idea oli Kauko Pietilän, joka brechtiläisen vieraannuttamisen hengessä ja ironian avulla asetti tehtäväksi "journalismin objektiivisen illuusion hajottamisen". (Emt., 1.)

Uskoa ironian voimaan on Väliwerrosen mukaan 1990-luvulle tultaessa vähentänyt se, että esimerkiksi politiikka on riisuttu "pyhän asian" kaavusta. Rakentavan tai edes potentiaalisesti yleisön "aktivoivien" muotokokeilujen vaikeudeksi

onkin tullut (muun muassa) se 1990-luvun (postmoderni) konteksti, jossa asiat tuntuvat muutenkin – ilman ironian etäännyttävää tai ivaavaa lisämaustettakin – merkitsevän ihmisille entistä moninaisemmin mutta samalla heikommin. Kenties juuri tässä "vakavan" katoamisessa on yksi tärkeä kollektiivinen kokemus, joka on saanut journalismin tutkijat (postmoderniin sittenkin sopeutumattomat akateemikot¹¹) tarttumaan keskustelun (ja demokratian) ideaan. Kun tieteellisesti pitävää ja selitysvoimaista teoriaa – "objektiivista totuutta" – yhteiskunnasta ei ole saatu kokoon (tai muut eivät alkaneet siihen uskoa), ja kun yritykset kehittää avantgardistisempia ja yhteiskunnallisesti herätteleviä muotoja ovat tuntuvat melkein loogiselta umpikujalta, on siirrytty korostamaan *keskustelun* merkitystä. Käsitteen käyttökelpoisuus piilee ainakin siinä, että sen avulla kriittisillä puheenvuoroilla itsellään säilyy edes "vaihtoehtoisen näkemyksen" oikeutus julkisuudessa.

Keskustelun ideasta on haettu potkua journalismin tutkimukseen monin tavoin. Konkreettinen ja kokeellinen osoitus näkökulman puhuttelevuudesta ja osin myös sen toimivuudesta on satojen kansalaisjournalististen kokeilujen aalto, joka on pyyhkäissyt yli Yhdysvaltojen 1990-luvulta alkaen. Näissä kokeiluissa toimittajat ja tutkijat ovat usein myös yhdistäneet voimansa. Näiden kokemusten inspiroimia kokeiluja ja tutkimushankkeita on tehty myös Suomessa, ja niiden parissa tehdyistä tulkinnoista voi poimia muutaman ajatuksen, joilla keskustelevalman journalismin vaatimuksia ja mahdollisuuksia voi valottaa hiukan lisää.¹²

Ridellin (1998, 2000b) haastattelemat sanomalehden (lähiö)lukijat virittivät ainakin pari kiinnostavaa kysymystä journalismin ja keskustelun suhteista. Ensiksi näytti siltä, että – toisin kuin toimituksissa on usein tapana ajatella – juuri lehden uutiset *eivät* ole omiaan herättämään keskustelua ihmisten parissa. Sen sijaan tässä mielessä paljon aktivoivampia (dialogisempia) juttuja näyttivät olevan yleisönosastokirjoitukset. Tulosta voi rohkeasti tulkiten lukea niin, että yleisönosastojen aihevalikoima, "rosoisempi" kieli ja selvemmin näkökulmia esiin nostava tyyli vetävät lukijat uutisia tiiviimpään vuorovaikutukseen tekstin ja sen merkitysten kanssa: lukijalle tulee halu sanoa takaisin. Samalla tavalla kiinnostavaa aineistoa tuntuivat olevan ulkomaanuutisten kuriositeetteja raportoiva palsta sekä "tyhmit kysymykset" -tyylinen juttutyyppi. (Vrt. myös Puranen 1999, 7-11.) Tavalla tai toisella tällaisten juttujen esitystavat ovat sillä tavalla ilmaisuvoimaisia, että ne panevat lukijoiden oman ilmaisevan kapasiteetin käyntiin.

Rutiiniuutisten "mitäänsanomattomuudelle" voisikin kehittää kiintoisan selityksen kerronnan tutkimuksen ja keskustelevuuden saumasta. Kirjoittaessaan uutisista "pelin" tai "leikin" näkökulmasta Glasser (2000) korostaa eroa sen välillä, kutsuuko teksti "vain miettimään sitä, mitä lähteet *sanovat*" vaiko "pohtimaan, mitä kirjoittajat *tarkoittavat*".

Tämä on tärkeä ero jos journalismin tehtäväksi nähdään ymmärryksen rohkaiseminen eikä vain tiedon hankkiminen. (...) Ilman kertomuksellisuutta uutinen menettää ilmaisevan voimansa, ja ilman sitä se ei onnistu kiinnittämään lukijoihin ymmärtämisen prosessiin: "tekstin kanssa konkreettisesti tekemisissä oleminen" lainataksemme Gadameria (...) "johtaa ymmärrykseen vain silloin, kun se, mitä sanotaan tekstissä alkaa löytää ilmaisunsa tulkitsijan omassa kielessä". (Glasser 2000, 28.)

Glasserin huomiota *tarinoiden* ilmaisuvoimasta voisi ajatuskoneena laajentaa myös muihin perinteisen uutiskerronnan ulkopuolisiin juttutyyppeihin, joissa kirjoittajan rooli piirtyy selvemmin esiin ja kutsuu vastinparikseen lukijaa. Kun juttu rakentaa näkyviin paitsi sitä mitä sanotaan *myös* sitä kuka sanoo, se kutsuu lukijaa aktiivisempaan rooliin.

Paitsi että Ridellin haastattelemaat lukijat kyseenalaistavat uutisten keskusteluvuuden ja kyvyn herättää keskustelua, he myös todistavat journalismin välittämien vallitsevien kulttuuristen hierarkioiden voimasta. Näet yhtä aikaa, kun ihmisiä kiinnostaa esimerkiksi yleisönosaston keskustelullisuus – kenties siksi, että he kokevat "omine" mielipiteineen olevansa tasaveroisia kirjoittajien kanssa – liittyy yleisönosastossa esiintymiseen myös negatiivisia piirteitä. Siellä kirjoittajia ja esiintyjä pidetään helposti myös intoilijoina ja kiihkoilijoina¹³.

Toisenlaisen esimerkin keskustelun potentiaaleista journalismin lähtökohtana tarjoavat yritykset käyttää pienryhmäkeskusteluja journalismin tuottamisen perustana (Kunelius 1999b, Heikkilä 1999, Heikkilä & Kunelius 2000, Heikkilä 2000). Tällaisista kokeiluista kannattaa tässä panna merkkeille ainakin kaksi seikkaa. Ensiksi, keskusteluryhmät ovat osoittautuneet varsin halukkaiksi ja taitaviksikin *kytkemään* asioita toisiinsa eri tavoin kuin journalismissa ja yleisjulkisuudessa on ollut tapana. Keskustelussa asiat useimmiten ankkuroituvat johonkin konkreettiseen käsillä olevaan ongelmaan ja sitä kautta ihmisten arkeen. Tällainen *kytkentäjärki* voisi olla omiaan rikastamaan journalismin mielikuvitusta siitä, millä tavalla erilaiset julkiset ongelmat ja aiheet olisi kehystettävä niin, että niiden puitteisiin jäisi tilaa julkiselle keskustelulle ja erilaisten ihmisten taidoille ja kokemuksille. Toiseksi keskusteluryhmissä ja niiden kautta julkisuuteen osallistumisessa on voitu havaita tiettyä *nautinnollisuutta*. Osallistujat ovat kokeneet tällaista *julkisena olemisen tuomaa onnellisuutta* ainakin siten, että keskustelut itsessään ovat olleet hyviä, että niille tarjottu julkisuus on tuntunut hyvältä ja että heidän ulottuvillaan on ainakin hetken ajan tuntunut olevat mahdollisuus vaikuttaa. Niin kytkentäjärjessä kuin onnellisuudessa on kysymys samasta "oman kielen" ja julkisuuden resonanssista (ja sen tuntemisen mielihyvystä), johon Glasser yllä viittasi. Yhtäältä keskusteluryhmien sisällä kehitellään kieltä, joka ei kuulu kenellekään keskustelijalle itselleen, ja toisaalta niissä tämä yhteinen kieli ja ihmisten omat näkökulmat resonoivat virallisemmän "yhteisen" puheen kanssa.

Keskustelevan tutkimuksen ongelmia. Yhden mahdollisuuden inventoida keskustelun näkökulman hyödyllisyyttä journalismin tutkimuksessa tarjoaa Yhdysvalloissa kansalaisjournalististen kokeilujen onnistuneisuudesta ja ylipäättään koko liikkeen teoriasta käyty keskustelu, jossa artikuloituu joukko yleisemminkin "keskustelevan" journalismin ongelmia.

Kansalaisjournalismin projektien tulosten arvioiminen ei ole kovin yksinkertaista ja tulkinnat tuloksista vaihtelevat aika lailla. Useimmissa kyselytutkimuksissa on saatu esiin vaikutuksia (esim. Chaffée & McMorley 1999, Friedland, Sotirovic & Davis 1998, Thorson & Friedland 1998, suomalaisista kokeiluista ks. Heikkilä & Kunelius 1999): kun journalismi on pyrkinyt aktiivisesti tuottamaan keskustelua (ei vain virittämään sitä uutisoimalla), myös sen yleisönä toimivan "yhteisön" julkinen keskustelu on havaittavasti virinnyt. Kokonaan eri kysymys tietysti on, millaisia tulkintoja näistä tuloksista tehdään – vastaavatko vaikutukset odotuksia jotenkin määrällisesti tai ovatko seuraukset muuten toivottavia. Näitä vaikutuspohdintoja relevantimpaa tässä on kuitenkin kansalaisjournalismin yleisempi kritiikki.

Ensiksikin näitä "keskustelun" näkökulmasta journalismia haastavia ajatuksia on voimakkaasti kritisoitu siitä, että tällainen viritys tuntuu sulkeistavan ulkopuolelleen ne "todellisen" tai materiaalisen elämän eriarvoisuudet, joista käsin ihmiset pyrkivät keskusteluun osallistumaan. Perusesitys tästä on esimerkiksi Fraserin Habermas-kritiikki (1992). Fraserin mielestä puheet julkisen representaation puutteiden korjaamisesta jäävät torsoiksi ilman materiaalisten epäoikeudenmukaisuuksien tasaamisen vaatimusta (Fraser 1997, ks. myös Gitlin 1998). Keskustelun näkökulmasta journalismia tohtoriovia on myös moitittu siitä, että he sulkeistavat

tarkastelustaan journalismin liiketoimintaluonteen. Esimerkiksi Hardt (1996) näkee niin, että kansalaisjournalismin keskustelevuus -pohdinnat ovat eräänlaista lumetta, joka peittää alleen yksityisten säätiöiden entistä voimakkaamman roolin journalismin tulevaisuuden määrittelyssä (emt., 199) ja että

kansalaisjournalismin puolustajat tuottavat kätevän fiktion joka kaivaa maata sen alta, että journalismin epäonnistumiset paljastuisivatkin yhteiskunnan epäonnistumisiksi. (...) Sama visio myös vahvistaa halua luoda sellainen uusi journalistinen käytäntö, jossa markkinavetoisen joukkoviestintäsystemin yhteiskunnalliset ja taloudelliset seuraukset on integroitu uudenlaisessa journalismin määritelmässä. Mutta ennen muuta nämä visiot kertovat siitä, että perinteiset perustelut journalismille, mukaan lukien sen yhteiskunnallisessa viestinnässä näytellemälle roolille, ovat tulleet tiensä päähän. (Hardt 1999, 208.)

Tällainen kritiikki on hyvä ottaa vakavasti. On koko lailla mahdollista ja joissakin tapauksissa varmaan todennäköistäkin, että kansalaisyhteiskunnan aktivoimisen, osallistamisen ja keskustelevuuden puheet ovat osa sellaista poliittista projektia, jossa julkisia, edes muodollisesti demokraattisessa vastuussa olevia laitoksia ja niiden toimintatilaa kavennetaan. Ja aivan varmasti osa journalisminkin keskustelevuutta penäävistä uudistusretoriikasta liittyy samansuuntaiseen kehitykseen. Tosin journalismin kohdalla kannattaa myös muistaa, että yhtä aikaa yksityisenä ja julkisena laitoksena se ei ole koskaan ollut suoranaisesti demokraattisessa vastuussa tekemisistään tai tekemättä jättämisistään. Niin osuva kuin Hardtin kuvaus saattaakin olla, siinä on kuitenkin ainakin kaksi pulmaa. Se yleistää karkeasti ja palauttaa kansalaisjournalismin kehittelijöiden motiivit yliolkaisesti yhdenlaisen historiallisen trendin palvelemiseksi. Lisäksi se ei – juuri yläpuolisen ja historiallisen näkökulmansa vuoksi – juuri omalla kuvauksellaan ruoki mielikuvitusta siitä, mitä voitaisiin tehdä. Se ei myöskään tee kovin selväksi, mitä se journalismin "perinteisillä" hyveillä tarkoittaa. Näin Hardtin kritiikki on vaarassa sivuuttaa sen (vähänkin) toimintakykyisyyden mahdollisuuden, joka kamppailuun keskustelun ideasta ja sen ymmärtämisestä voisi sisältyä.

Toiselta laidalta arvostelua on esittänyt Schudson (1997; vrt. myös Peters 1999). Hän on nimenomaan muistuttanut, että toimiakseen demokraattisten keskustelujen tulee olla selvästi säädeltyjä ja rajattuja, että vain säännöt voivat "vapauttaa" keskustelun demokraattiset potentiaalit. Ylimalkainen viittaaminen 'keskusteluun' ja sen hyveisiin on hänen mielestään vaarallista ja löysää puhetta. Paradoksaalista kyllä, Schudson tulee tässä aika lähelle kritisoimaansa "keskusteluteoreetikko" Habermasia ja tämän "ideaalia puhetilannetta", jonka määreiden abstraktiuden ylittää vain niiden vastaansanomattomuus. Schudsonin ajatusta seuraten keskustelua järjestävän journalismin pitäisi ryhtyä tarkasti miettimään niitä sääntöjä, joiden varassa se toimii. Tämä kuitenkin johtaisi takaisin pulmaan siitä, millaiset olisivat julkisen keskustelun säännöt, jotka eivät suosisi erityisesti ketään, eivät korostaisi mitään erityisiä taitoja, kykyjä tai resurssseja.

Hiukan toiseen suuntaan kritiikkiä "keskustelevan" journalismin filosofian epäselvyydestä ja keskeneräisyydestä (vrt. esim. Glasser & Craft 1997, Haas 1999) onkin kehitelty Glasser (1999), joka arvostelee kansalaisjournalismia myös liian kapeasta keskittymisestä vain keskusteluun *itseensä*. Näin journalismin (ja sen tutkimuksen) murheiden ulkopuolelle rajataan kokonaan se, mihin keskustelu *johtaa*, mihin se voisi johtaa ja mihin kenties sen haluttaisiin johtavan.

Kansalaisjournalismin on onnistuttava tarkemmin vastaamaan [siihen] (...) mitä [toimituksen pitäisi tehdä] tehdä, kun yhteisöt käyttäytyvät suvaitsemattomasti. Mitä "reilu" lehdistö tekee kun yhteisö vaatii kirjarovioita? (...) Eikö ole olemassa mitään päämääriä itsessään, eikö edes ohuen ohutta telosta, johon kansalaisjournalismi olisi valmis sitoutumaan? (Emt., 9-10.)

Valikoivakin inventaario meneillään olevaan keskusteluun tekeekin selväksi, että journalismin "keskustelun" näkökulmasta esitetyllä haasteella on puhuttelevuudestaan huolimatta joitakin pulmia.

Ensiksi kannattaa ainakin varoittaa itseään siitä, että tälle haasteelle voi käydä kuten kahdelle edellisellekin. Toimitukset ovat hanakoita myöntämään, että he eivät saisi vieraantua "kansan äänestä", ja siksi keskusteleavuuden ideaan tartutaan mielellään. Mutta yhtä aikaa halutaan pitää melkein kouristuksenomaisesti kiinni siitä, että yhtäällä on *tieto* ja toisaalla ovat *mielipiteet* ja keskustelu. Kun keskusteleavuuden ideasta ammentaneet kriitikot ajattelevat, että julkinen keskustelu voi *tuottaa* tietoa, journalismi näkee useimmiten, että julkinen keskustelu *perustuu* tiedoille. Seuraus on, että parhaimmillaankin journalismin luoman julkisen keskustelun tehtäväksi nähdään eri näkökantojen sovittaminen yhteen – ei esimerkiksi uusien synteisien tai toimintahorisonttien synnyttäminen keskustelun kuluessa. Käytännöllinen seuraus journalismissa voi olla paitsi riittämätön (erilaiset mielipidepalstat lisääntyvät) mutta myös haitallinen (mielipiteet lisääntyvät juuri "mielipidepalstoina"). Uhkakuva on julkisuus, jossa "jokaisen omat totuudet" lisääntyvät ja julkisuuden merkitys yhteisten linjanvetojen neuvottelun areenana heikkenee. Näin "keskustelevampi" journalismi irtisanoutuisi käytännössä kaikesta julkisesta vastuusta.

Toiseksi on helppo nähdä myös toinen tuttu vaara. Osa "keskustelun" teorias- ta on sen verran abstraktia, että se kääntyy helposti vallitsevien journalististen käytäntöjen legitimaatioksi. Tässä mielessä Habermasin julkisuusteoria – kunnianhimoisesta ytimestään huolimatta – on samalla tavalla haavoittuvainen kuin Hemánuksen ja Tervosen (1980) vaatimus objektiivisuudesta. Itse asiassa kriittisessä tutkimuksessa paljon parjattua uutisjournalismin rajoitettua toimija- ja äänikirjoa voi perustella journalistisen professionaalisuuden kannalta hyvin loogisilla säännöillä, ja näin sanoa, että itse asiassa journalistit pyrkivät juuri luomaan kaikille tasapuoliset säännöt julkiselle keskustelulle.

Keskustelun teoriasta kiteytyykin lopulta yksi suuri pulma. Ilman tärkeitä tarkennuksia sen kautta on vaikea muotoilla näkyviin journalismin *omaa roolia* julkisessa keskustelussa, ja journalismi itse uhkaa rajautua julkisen keskustelun ulkopuolelle, sen näennäisen viattomaksi ylläpitäjäksi tai korkeintaan tuomariksi. Itse asiassa tämä pulma on idullaan muotokokeiluja viritelleessä uudessa journalismissa: jos journalismi nähdään ennen muuta muiden puheiden järjestelynä (diskurs- sien diskurssina), mikä muu kuin halu järjestellä diskursseja usin ja kenties yllät- tävin tavoin ohjaa journalismia? Kenen puolesta journalisti kysyy, kun "hänen tarvitsee näet vain yksinkertaisesti kysyä, *perätä yleisönsä puolesta*" (yleisön, jota on liian paljon ja joka on liian hajallaan, jotta se voisi itse kysyä) (K. Pietilä 1998, 148). Tiivistäen voisi ihmetellä: eikö kysymyksen asettaminen ole juuri se toimi, joka luo ja asettaa yleisön? Voiko kysyä vain "pelkkää" kysymystä? Eikö ole myös mietittä- vä kenen kysymyksiä, millaiseen tulevaisuudenvisioon tähtääviä kysymyksiä jour- nalismin pitäisi kysyä?

Viime kädessä "keskustelun" näkökulmasta tullaankin journalismin oman roo- lin määrittämisen vaikeuteen. Pelkkä muodollinen foorumin ylläpitäjän tai tuo- marin rooli vie "keskustelevan journalismin" aika liukkaalle pinnalle, jossa erilais- ten keskustelijoiden resurssien erot ja asema vallitsevissa hierarkioissa voivat vie- dä journalismin tahdottomasti legitimoimaan vain näennäisesti "vapaan" julkisen keskustelun synnyttämiä päätöksiä.

Vakavasti otettuna journalismin näkeminen keskustelusta voi kuitenkin mer- kitä tärkeää siirtymää oikeaan suuntaan. Sen sijaan, että journalismia ja julkisuut- ta katseltaisiin areenana, näyttämönä, peilinä tai ikkunana, sitä pitäisikin katsoa keskusteleavan tai dialogisen yhteiskunnasta tietämisen yhtenä metodina. Tälle

tielle johtaisi, jos otettaisiin vakavasti se "metodi", jolla John Dewey yritti aikoinaan haastaa Lippmannin demokraattisen pessimismin. Tällöin journalismin niin tehtäväksi kuin sen toimivuuden edellytykseksi tulisi ajatus "julkisoista" (ks. Tiedotustutkimus 3/1999), jotka eivät olisi niin hajallaan ja organisoimattomia, että mikä tahansa kysymys kelpaisi (ne tunnistaisivat siis huonon tai tyhmän kysymyksen). Deweyn ja muiden pragmatistien (etenkin Blumerin [1948] 1999) muotoilemaa julkiso-käsitettä seuraten tullaan myös nähdäkseni keskustelun käsitteen rajaamaan tutkimuksen ja journalismin arvioinnin rajalle ja sen pulmiin. Näitä pulmia lieventää kuitenkin se, jos ei keskitytä pelkkään keskustelun "idean" pohdiskeiluun. Sellaiset tutkimushankkeet, joissa journalismin julkisen keskustelun virittämisen rooli on otettu käytännöllisesti todesta, johtavat ymmärtääkseni aina ainakin jollakin tasolla *käytännössä* myös miettimään ja vastaamaan kysymyksiin, jotka koskevat Glasserin esiin manaamaa päämäärien valintaa ja niihin sitoutumista. Päämääristä, sitoutumisesta ja intresseistä käsin kannattaakin ehkä yrittää vielä yhtä näkökulmaa journalismiin.

Journalismi julkisoiden osallisena – tutkimus julkisena toimintana

Karkea yleistyys IV: journalismin oma käsitys itsestään julkisen toiminnan resurssina. Journalismi on – halusipa se sitä tai ei – aina joidenkin yhteiskunnallisten toimijoiden julkinen resurssi. Poliittisen lehdistön kaudella tämä aspekti otettiin lehdissä tietoisesti ja vakavasti: lehtiä perustettiin levittämään ja kohottamaan juuri tietynlaista tietoisuutta yhteiskunnasta. Kaupallisen uutisvälityksen kaudella ammatillistumistaan korostavat toimittajat ovat opetelleet ajattelemaan päivittäin: journalismi ei ole erityisesti kenenkään resurssi. Tiedonvälitysjournalismin rutiinit ovat kuitenkin *käytännössä* tehneet ennen muuta journalismista tiettyjen järjestäytyneiden laitosten ja intressien käytössä olevan areenan. Kannattaa panna merkille, että 1900-luku oli paitsi ammatillistuvan journalismin, myös professionalisoituvan PR-toiminnan vuosisata¹⁴. Mitä pidemmälle uutisjournalismin aikaa on eletty, sitä paremmin nämä laitokset ovat oppineet käyttämään journalismia oman julkisuustyönsä kaikupohjana. Mitä enemmän julkisuuden muokkaajat ovat kiristäneet otettaan, sitä aggressiivisemmin journalistit ovat vastanneet: näin syntynyt jännite on puolestaan tiivistänyt journalistien 'itsenäisyyttä' korostavaa kantaa.

Ajatuksessa journalismin hyväksikäyttämisessä ei siis ole mitään uutta eikä siinä pitäisi olla mitään järin yllättävää, mutta sen kieltäminen ja sen välttäminen on olennainen osa journalismin omakuvaa. Journalismin tutkimuksessakin PR-toiminta on yleensä ollut tapana lähinnä demonisoida ja nähdä uhkana toimivalle julkisuudelle (ks. McNair 2000, 122-139). Niin journalismi kuin sen kriittinen tutkimuskin ovat yhdessä sitoutuneet ajatukseen siitä, että julkisuuden pitäisi säilyä mahdollisimman vapaana erilaisten intressien vaikutuksesta, että sen sisältöjen pitäisi olla joko totta tai tasapuolisia ja reiluja. Tämän taustalla on nähtävissä journalismin kriittisen tutkimuksen ja journalismin yhteinen "julkisuusteoria", jossa julkisuus mielletään tavallaan painottomaksi tilaksi, jonka ulkopuolelle suljetaan epätasa-arvoisuudet, henkilökohtaiset tai ryhmäkohtaiset intressit ja niin edelleen.

Julkisuusteorian eräs nurinkuruisuus on, että tiedämme kaikki – journalistit, sen lukijat/kuulijat/katsojat ja kriitikotkin – että "ihan oikeasti" julkisuus on kaikkea muuta kuin tällainen raadollisista eroista ja pyrkimyksistä vapautunut tila. Tämä ei kuitenkaan ole pannut meitä arvioimaan uudelleen koko julkisuuden ideaalia

– kenties siksi, että parempaakaan ajatusta ei ole keksitty. Tämä ei myöskään ole pannut meitä arvioimaan uudelleen niitä mittapuita, joilla julkisuutta tutkimme ja arvioimme. Yritän nyt ottaa varovaisen askeleen tähän kieltämättä vähän arveluttavalta tuntuvaan "tosiasioiden tunnustamisen" suuntaan. Entäpä jos *hyväksikäyttö* onkin osa journalismin ja julkisuuden "luonnollista" olemusta? Jos emme tutkimuksessa enää asettaisikaan piiloista normiamme niin, että kysymme, miten tästä hyväksikäytöstä päästään eroon, vaan kysymme, kuinka journalismi voisi asettua *entistä enemmän*, entistä laajemmin, entistä intensiivisemmin hyväksikäytettäväksi?

Tutkimus julkisen resurssin kehyksissä. Millaista olisi tutkimus, joka asetuisi joidenkin journalismia hyväkseen käyttävien tai siihen pyrkivien tahojen palvelukseen? Jos journalismi on aina jonkun käytössä, kenen julkisten toiminnan tukemista tai virittämistä journalismin tutkimus voisi tai sen pitäisi tukea? Ajatusten alustavastakin muotoilusta käy ilmi, että ollaan menossa kiintoisalle, mutta aika kaltevalle pinnalle.

Selvyiden vuoksi haluan sanoa, että en ole ehdottamassa, että journalismin tutkijat ryhtyisivät ottamaan tilattuja tehtävänantoja ja kysymyksenasetteluja viestintätoimistoilta, eri alojen suuryrityksiltä tai niiden asiakkailta ja että alkaisimme kehrittelemään konsulttipaketteja siitä, miten nämä tai tahot saisivat aikaan itselleen parempaa julkisuutta. Sen sijaan yritän lopuksi ajatella tutkimukselle roolia, jossa yhtä aikaa avoimesti myönnettäisiin se, että journalismi on aina julkisen toiminnan resurssi, ja tutkimuksen osaksi otettaisiin aina julkisesti näkyvä arvio siitä, millaisiin päämääriin tutkimuksessa ja journalismissa (ja sen ajamissa intresseissä) sitoudutaan. Resepti on kaikkea muuta kuin selvä, mutta yritän miettiä alustavasti, mihin se johtaa. Tällaisia kysymyksenasetteluja sisältäviä tutkimuksia on varmaan paljon enemmän kuin tiedän¹⁵. Nostankin tässä lopuksi esiin vain muutaman esimerkin, jotka tunnen.

Ridellin (1999) yritys edetä tavanomaisesta yleisötutkimuksesta kohti journalismia kriittisesti erittelevää työpajametodia ottaa vakavasti sen ajatuksen, että tutkimus voisi omien menetelmiensä ja interventioidensa tapojen kehittelystä luoda sellaisia (tutkimus)tilanteita, joissa vastaanottajia ei lähestyttäisi vain joukkoviestintätuotteiden kuluttajina vaan niitä arvioivina ja kehittämään halukkaina (ja pätevinä) kansalaisina (vrt. myös Puranen 1999, Jensen 1995, 91-107). Näyttää siltä, että kun tällaiseen tutkimusasetelmaan ja menetelmään panostetaan, saadaan tulokseksi myös relevantteja tuloksia siitä, millaista journalismi *voisi* olla. Yleisön tutkiminen *yleisönä* ei juuri viritä journalistista (tai yleisön) mielikuvitusta, mutta "yleisön" tutkiminen journalismin tai julkisuuden osallisena saattaa onnistuessaan tuoda esiin uusia painotuksia. Tutkimukselle tässä asetelmassa antaa uutta pontta sitoutuminen ajatukseen, että journalismin *pitäisi* olla ihmisille mahdollinen kanava vaikuttaa ja osallistua heitä koskevien asioiden päättämiseen. Tosin tästä aukeaa uusi kysymys: millainen on se *demokratia*, johon tutkimus näin ollen sitoutuu?

Virittäessäni erään opiskelijaryhmän tuella keskustelua siitä, millaista voisi olla "hyvä journalismi" (Kunelius 2000b), yritimme jo tutkimuksen lähtökohdissa rakentaa sellaisen asetelman, jossa tutkittavilla – journalismin ulkopuolisilla, mutta sen osallisilla – oli paitsi halua myös kokemuksia ja kykyjä, joista käsin visioida journalismin arvioimisen ulottuvuuksia. Haastattelimme eri alojen ihmisiä, joilla oli paitsi alansa asiantuntijan perspektiivi journalismin arvioimiseen myös konkreettisia kokemuksia toimittajien kanssa toimimisesta. Näin etsittiin kuvaa siitä, millaisia julkisuuden resursseja journalistien rutiinityötavat joskus jättävät käyttämättä. "Ulkopuolisten" journalismiin kohdistamien odotusten ja vaatimusten ot-

taminen vakavasti perustui omalla tavallaan ajatukselle journalismista ja julkisuudesta *hyödynnettävä resurssina*. Tutkimusta tehtiin yhdessä Suomen journalistiliiton kanssa. Sen tarkoitus oli ja on palvella yhtäältä toimittajakuntaa kuvaamalla sitä, millaisessa arviointiulottuvuuksien avaruudessa ja eri puolilta tulevista paineissa toimittajat toimivat. Toisaalta tutkimuksen tarkoituksena oli saada toimittajat myös ottamaan vakavasti ajatus siitä, että heidän panoksensa pitäisi olla myös muiden journalismin osallisten kannalta hyödyllistä. Tähän jälkimmäiseen ajatukseen voi mielestäni tutkimuksessa sitoutua ilman, että ajatus "hyödyllisyydestä" palautuu jonkun tietyn intressitahon palvelemiseksi.

Ridellin (2000c) tutkimus ns. Mansefoorumin (mansefoorumi.uta.fi) ympärille Tampereella kehitellystä kansalaisjulkisuuden ja -toiminnan kokonaisuudesta ottaa vielä selkeämmin todesta ajatuksen tutkimuksen aktivoivasta ja julkisuutta haastavasta roolista. Hänen kuvauksensa kokeilusta päättyykin juuri tutkimuksen haasteiden inventoimiseen.

Erityisiä haasteita verkon kehittäminen julkisuustilana asettaa tietenkin myös tutkimukselle. (...) Nyt tutkijoilta vaaditaan lisäksi uudenlaista verkostoitumista ja yhteistyötä yli hallinnollisten ja oppialarajojen. Oleellista olisi, että yhteiskuntatieteellinen, tekninen ja suunnittelullinen mielikuvitus löytäisivät toisensa ja osoittaisivat rohkeutta keksiä verkolle myös muita kuin vallitsevassa taloudellisessa ja kulttuurisessa suhdanteessa ilmeisiä käyttöjä. Joukkoviestinnän tutkimuksen kannalta yksi kiperiä kysymyksiä tällöin on, kuinka problematisoida kulluttajan kulttuurisesti läpitukenva rooli, jonka horisontista julkisuus on valintamyymälä ja sen tuottaminen julkiseen keskusteluun osallistamalla aina jonkun muun kuin yleisön asia. (Ridell 2000c.)

Yhteistä tällaisille tutkimushankkeille on se, että niihin ryhdyttäessä ja niitä toteutettaessa joudutaan jatkuvasti uudelleen arvioimaan sitä, millainen on tutkimuksen oma rooli ja sen omat sitoumukset. Kuinka paljon yleisöä aktivoivassa kritiikkipajassa työskentelevä tutkija voi nostaa esiin esimerkiksi kriittisen tutkimuksen tärkeiksi kokemia kysymyksiä? Kuinka todesta ja vakavasti journalismin lähteiden kritiikki journalismia kohtaan pitäisi ottaa? Millaisten tahojen kanssa kannattaa tai on kestävä verkostoitua, kun virittää aktiivista kansalaiskeskustelua tietoverkossa, ja pyrkii sitä kautta haastamaan valtavirtajournalismia?

Tutkimus toiminnan resurssina – ongelmaintentaariota. Yllä esiin nostamani tutkimukset ovat vain paikallisia ja hajanaisia esimerkkejä siitä, millaista tutkimusta ajatus journalismista ja sen tutkimuksesta jonkun resurssina voi tuottaa. Parhaimmillaankin tällaisen tutkimuksen menetelmien ja näkökulmien kehittäely alussa, ja ongelmia on kosolti. Niitä voi inventoida kysymällä: Mitä menetämme, jos otamme myös journalismin tutkimuksen lähtökohdaksi ajatuksen siitä että journalismi on – tai sen pitäisi olla – julkinen resurssi?

Ensimmäinen peikko on pelko siitä, mitä tapahtuu tutkimuksen omalle asemalle ja sen kyvyille arvioida journalismia. Mitä tapahtuu journalismin tutkimuksen ja kritiikin arkijärkiselle pohjalle, joka kuitenkin usein on kysymys siitä, onko tämän tai tuon asian, ryhmän tai kysymyksen julkisuudessa saama representaatio "reilu" vaiko ei? Jos "ideaali" yhteisestä julkisuudesta – jonka pitäisi olla tasapuolinen – hylätään, meneekö samalla oikeus ja mahdollisuus valittaa "epäoikeudenmukaisesta" julkisuudesta?

Toinen isohko pulma juontuu edellisestä. Jos julkisuuden tasapuolisuus tai reiluus arvionnin kriteerinä heikkenee, mikä voisi olla edes jonkinlainen ohut *telos* johon journalismin tutkimus itse voisi sitoutua. Jos journalismin tutkimus voi vähemmän arvioida journalismia "teknisesti" (tasapuolisuuden, monipuolisuuden

tms. suhteen), sen on arvioitava journalismia joidenkin arvojen ja arvostusten suhteen, hyvän journalismin ja hyvän yhteiskunnan kriteerien suhteen. Ilkeämielinen tai rehellinen sanoisi, että tässä tutkimus vääjäämättömästi menettää uskottavuutensa, että edessä on tutkimuksen politisoituminen. Mutta tältä pohjalta politisoitumisen voi nähdä myös pyrkimyksenä tulla omassa ajassaan ja paikassa relevantiksi: ei ohjelmalliseksi sanan dogmaattisessa mielessä, vaan arviointikykyiseksi sanan poliittisessa mielessä. Vaikka julkisuuden tutkimuksesta esimerkiksi korkeellisessa tutkimuksessa tulee osa sitä samaa julkisuutta, jota se saattaa sekä tutkia että olla tuottamassa, on tärkeä muistaa, että osallistuvakin tutkimus tuottaa yleistettäviä kokemuksia. Yleistämisenkin voi tehdä omasta, näkyvästä näkökulmastaan, jota on oltava valmis julkisesti puolustamaan. Tutkimuksesta varmaan katoaa annos helpoutta ja akateemista turvallisuuden tuntua. Tutkijoiden on entistä enemmän pakko puolustaa näkemystään ja tuloksiaan: niin muille tutkijoille kuin kaikille muillekin relevanteille piireille. Kauhukuva on kokonaan "itsenäisyytensä" menettänyt tiede ja tutkimus. Utopia on sellainen kriittinen ja keskustelevala viestinnän tutkimuksen yhteisö (julkiso), jonka kanssa kannattaa ja on älyllisesti ja käytännöllisesti tärkeää keskustella.

Kolmas pulma liittyy tulosten yleistettävyyteen ja niiden yleisen merkityksen pohdintaan (ja varmaan tätä kautta myös tutkimuksen resurssien hankintaan). Julkisen resurssin idean pohjalta journalismia tutkiva tutkimus kokeilevaa tai laadullista ja 'erityistä' (paikallista tai erityisiin teemoihin rajautuvaa). Laadullisuudesta sellaisenaan seuraa tietysti tukku jo ennestään tuttuja yleistettävyyden pulmia. Myös paikallisuudesta ja sitoutuneisuudesta tiettyihin toimijoihin ja prosesseihin seuraa uusia pulmia. Tutkimuksen tulosten arvioinnissa tulee helposti kuunneltua juuri niitä ihmisiä ja toimijoita, joiden kanssa on toimittu, kokeiltu tai tutkittu jotain, mutta tutkimuksen yleistämisen taitoon on jatkossakin kuuluttava se, että arviota tuotetaan myös muista näkökulmista.

Nelijalkaisen tutkimus ja journalistinen mielikuvitus

Puheet journalismin ajan lopusta voi tulkita myös muutoksen merkiksi. Toivottavasti tiensä päähän on tullut journalismi, joka on liian kapeasti ja yksioikoisesti rakentanut toimintansa "tiedon" välittämisen varaan. Monet muutkin kuin esiin nostetut seikat puhuvat sen puolesta, että "tiedonvälitys" käy mutkikkaaksi. Tietojalan alla maata liikuttaa esimerkiksi myllerrys, joka yhteiskuntatieteiden tavassa "tietää" on tapahtunut viime vuosikymmeninä¹⁶. Journalismin tarinoimisen toimivuutta haastavat ihmisten monimuotoistuvat identiteetit ja arvomaailmat. Julkisen keskustelun jalan alla julkisopalautteen ja keskustelun foorumit journalismin sisällä, liepeillä ja sen ohi monimuotoistuvat ja lisääntyvät ainakin viestintätekniologian lupausten valossa. Kansalaistoiminnan tyylien ja muotojen muutokset lisäävät journalismia hyväksikäyttämään pyrkivien joukkoa.

Sikäli kuin Kenneth Burkea ([1935] 1954, xlvii) on uskominen, sana "kriisi" tarkoitti aikanaan antiikin Kreikassa "arviointia". Mitenkään itsestään selvää – saati edes todennäköistä – ei olekaan, että kehitys veisi esiin julistetun journalismin (tai kriittisen tutkimuksen) kriisin kautta entistä parempaan journalismiin. Siksi tutkimuksenkin olisi syytä nykyistä avoimemmin miettiä, millaisia sen mielestä ovat hyvän journalismin ominaisuudet ja millaista tutkimusta tarvittaisiin näiden ominaisuuksien toiminnan ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi. Tätä tulevaisuuden haastetta pohtiessa on hyvä katsoa myös taaksepäin ja arvioida, millaisia suhteita tutkimuksen ja journalismin muiden osallisten välille on ennen muodostunut.

Millaisia taitoja tällaisessa arviointikykyisessä tutkimuksessa sitten tarvitaan? Journalismin tutkimuksen näkökulmien ekskursio auttaa listaamaan ainakin joitakin haasteita.

Tutkimuksen perustaitoihin on kuuluttava *kyky kriittisesti eritellä ja ymmärtää tiedon tuottamisen eri muotoja*. Sen pohjalla täytyy olla ymmärrys siitä, miten yhteiskuntaa koskeva tieto on *aina* rakennelma, jolla on omat yhteytensä erilaisiin intresseihin ja käytäntöihin. On edelleen mielekäs arvioida sitä, miten esimerkiksi journalismi kirjoittaa pankkikriisistä ja verrata sitä talouden asiantuntijoiden käsityksiin. Hyvä tutkimus edellyttää tässä kohden, että asiantuntijoiden käsitysten historiallinen diskursiivisuus saadaan esiin. Tämä tiedon konstruktivisyyden kiertämättömyys on omalla tavallaan tarinallisuuden ja esitystapojen näkökulman haaste "modernille" tiedon ajatukselle. Tiedon kategorian kyseenalaistaminen tutkimuksessa ei saisi kuitenkaan jäädä sille tasolle, että erittelemme näkyviin historiallisesti muotoutuneita diskursiivisia muotoja tai suuria kertomuksia. Historiallisen suhteellisuuden lisäksi tutkimuksen pitäisi pystyä tuomaan esiin toisia tietämisen kehyksiä ja muotoja, jotka journalismin pitäisi ottaa huomioon *juuri nyt*.

Journalismin *tarinankerronta* -aspekti muistuttaa että tutkimuksen pitäisi nykyistä enemmän oppia näkemään ei vain sitä, miten journalismin tosiasiat putkahtavat esiin erilaisten tarinallisten kehysten esiin kutsumina vaan myös sitä, miten yhteiskunnallinen toiminta ja julkisuuden hyödyntämisen ja hyväksikäyttämisen pyrkimykset muokkaavat tätä tarinallisuutta. Tarinat ja kertomuksellisuus ovat keskeinen inhimillinen resurssi, kun ihmiset toimivat, näkevät itsensä toimivan ja suunnittelevat tulevaa toimintaansa. Sen sijaan, että tarinoimisen annettaisiin liukua journalismin "lisukkeeksi" tai että se varattaisiin ennen muuta menneisyyden ja yksilöllisten muisteluiden esiin nostamiseen journalismin tutkimuksen pitäisi ottaa vakavasti "relevanttien fiktioiden" haaste. Mikä perinteisen faktuaalinen journalistinen tuotos olisi aiheuttanut yhtä lailla keskustelua nuorten huumeidenkäytöstä kuin *Salatut elämät* -sarja viime keväänä? Sen sijaan, että kertomuksellisuus viittaisi "vain" omaan itseensä, se on nähtävä yhtäältä tiedon kehystäjänä, julkisten puheenvuorojen virittäjänä, julkiseen keskusteluun osallistumisen muotona – ja viimein tärkeänä julkista toimintaa ja sen mahdollisuuksia rajaavana resurssina.

Julkisen keskustelun näkökulman kannalta niin tutkimuksen kuin journalisminkin etu olisi käsitteellisesti täsmentää sitä, mitä julkisella keskustelulla ylipäättään tarkoitetaan ja millä kriteereillä sitä voitaisiin arvioida (Pietilä 2001, tulossa; Heikkilä & Kunelius 1997). Mutta vielä tärkeämpää on kehitellä menetelmiä ja näkökulmia itse empiiristen julkisten keskusteluiden erittelyyn. Tässä työssä ollaan monella tapaa vielä aivan alussa (ks. kuitenkin Renvall 2000). Journalismin avaaman julkisten keskustelun ymmärtämisessä kytkennät artikkelin muihin näkökulmiin avaavat tärkeitä tutkimuskysymyksiä. Missä määrin "tietäminen" kulloinkin on omiaan sulkemaan näkökulmia ja missä määrin viemään keskustelua eteenpäin? Entä millä tavalla journalismi kehittelemät ja toistamat julkiset juonenkulut avaavat rooleja (ja millaisia) joissa osallistua julkiseen keskusteluun? Millaisia – ja kenen – juonia journalismissa toistetaan?

Erityisesti "*julkisen resurssin*" näkökulmasta neljän esiin nostamani näkökulman erot – viimeistään nyt – paljastuvat vain analyttisiksi. Nimenomaan toiminnassa – niin yhteiskunnallisessa, tutkimuksellisessa kuin journalistisessakin – tieto, kertomukset, julkinen keskustelu ja pyrkimykset vaikuttaa lomittuvat toisiinsa. Siksi, jos journalismin – ja sen tutkimuksen – haluaa kehittyvän monipuolisesti, olisi kenties aika korostaa tutkimusta, joka kehittäisi realistisempaa ja relevantimpaa julkisuusajattelua: jonka lähtökohta on toimiva, julkisesti asioita ajava ihmi-

nen ja ajatteleva, julkisuutta kriittisesti arvioiva vastaanottaja (sanan teknisessä mielessä) – sanalla sanoen julkiso(n) jäsen).

Julkisuuden näkeminen toiminnan resurssina tuottaa tutkimukselle enemmän kysymyksiä kuin vastauksia. Mutta sen tärkein efekti voi olla juuri tässä. Jos ja kun lähdetään siitä, että julkisuutta ylläpitävät intressit, jotka haluavat julkisuuden kautta vaikuttaa todellisuuteen, tulee tutkimus itsekin vedettyä mukaan kysymyksiin siitä, millaisiin arvoihin, päämääriin ja tulevaisuudenkuviin se haluaa sitoutua. Siinä, missä 'julkisen keskustelun' edistämisen kehys vielä voi johtaa miettimään keinoja, kuinka säilyttää tutkimuksen itsenäisyys rajaamalla se julkisuuden tekniseksi arvioimiseksi, ajatus julkisuudesta toiminnan resurssina pakottaa tutkimuksen *kerta toisensa jälkeen arvioimaan*, mihin se lähtee mukaan. Tällaista arviota ei voi tehdä artikuloimatta itselleen ja muille sitä, millaisena näkee vallitsevat yhteiskunnalliset suhdanteet ja valtasuhteet ja millaisten pyrkimysten taakse haluaa asettua. Tällaisen näkökulman kannalta olennaista on kyky toimia yhdessä muiden kuin pelkästään toisten tutkijoiden kanssa. Sen puitteissa tutkimus tulee monin eri tavoin vedetyksi mukaan julkisuuden tuottamisen käytäntöihin yhdessä erilaisten muiden julkisuuden osallisten kanssa. Tällaisten yhteisten käytäntöjen varassa on ainakin lupa toivoa, että myös tutkimuksen ja muiden julkisuuden osallisten kyky kommunikoida ja ideoida yhdessä julkisuuden kehityssuuntia paranisi.

Jos journalismi on nelijalkainen otus, sen tutkiminen ja ajatteleminen edellyttää monipuolisia näkökulmia ja niiden suhteiden pohdintaa. Mutta parhaimmillaan tutkimuksella voisi olla osansa myös journalistisen mielikuvituksen monipuolistamisessa. Siksi ajatus journalismista julkisen toiminnan resurssina ja julkisoiden osallisena tuntuu kiehtovalta lähtökohdalta alkaa miettiä ja tutkia sitä, miten tämän nelijalkaisen otuksen koivet toimivat keskenään. Jotta journalistien, tutkijoiden ja muiden mielikuvitukselle jäisi sen tarvitsemaa tilaa, jätän sanomatta, mikä eläin itselleni tulee mieleen hyvästä journalismista.

Viitteet

- 1 Tällaista pyrkimystä kuvastavat esimerkiksi uusien lehtien linjanvetotekstit, joissa houkutellean käytännön väkeä mukaan keskusteluun. Yksi meiko pitkälle edennyt esimerkki on tietysti ns. kansalaisjournalismiliike Yhdysvalloissa (ks. Lambeth, et. al [eds] 1998), jonka innoittamana on tehty myös joitakin kokeiluja Suomessa (ks. Heikkilä & Kunelius 1999). Myös vuodesta 1998 Tiedotustutkimus-lehden kanssa yhteistyössä julkaistu Journalismikritiikin vuosikirja pyrkii tähän suuntaan.
- 2 Tässä suhteessa artikkelin näkökulma poikkeaa esimerkiksi Sirkkusen (1996) kehitlemistä kolmesta journalismin kuntopuntarista tai Nordenstrengin (ja muiden) erittelemistä journalismin mahdollisista yhteiskunnallisista tehtävistä (Nordenstreng 1995). Tässä käytetyn nelijaon haasteista suoremmin journalismin kannalta ks. Kunelius (1999a) ja (2000a) ja ulkopuolisten journalismiin soveltamista arvioinnin kriteereistä ks. Kunelius (2000b).
- 3 Ajatus neljästä jalasta on vahvasti inspiroitunut erään kansalaisjournalismin kehittelijän, päätoimittajan Cole Campbellin (1999) kirjoituksista (ks. myös Rosen 1999). Campbellin suosikkimetafora on ajatus, että journalismi on kolmijalkainen tuoli (tiedonvälitys, tarinointi ja keskustelu), joka ei kahdella jalalla pysy pystyssä. Campbellin ideoiden taustalla vaikuttavat James Careyn kirjoitukset.
- 4 Kiitokset Tampereen rinki-seminaarilaisten kritiikistä keväällä 1999 ja käsikirjoituksen viime vaiheen kommentteista Erkki Karvoselle, Mika Renvallille, Heikki Heikkilälle ja Esa Reunanselle.
- 5 Tiedejournalismin kritiikin vaiheista ks. esim. Välvirronen (1994), tapausselostuksia ja pohdintaa yhteiskuntatieteilijöiden ja median suhteista ks. esim. Haslam & Bryman (eds. 1994).
- 6 Tuoretta todistusaineistoa tarjoaa esimerkiksi Hujanen (2000).
- 7 Sellaisen voi löytää esimerkiksi Lippmannilta itseltään ([1922] 1965, 214-225), jonka näkemysten kiinnostavuus ylittää usein niiden koherenssin ja johdonmukaisuuden.
- 8 Journalismin tutkimuksen tästä 'paradigmamuutoksesta' lisää, ks. Pietilä (1995a, 5-19), Dahlgren 1985)

- 9 Kertomuksellisuuden 'katoamista' journalismista implikoi esimerkiksi ammattilaismaailman uutismuodon kehittyminen kärjelleen käännettyine pyramideineen (vrt. esim. Kunelius 1994) Journalismin tarinallisuuden katoamisesta empiiristä evidenssiä tarjoaa esim. Barnhurst & Mutz (1997).
- 10 Tässä merkityksessä 'tarinan' korvaava termi voivat olla esimerkiksi 'kehys': käsite, joka on kasvanut samasta maaperästä kuin esitystekniikoihinkin keskittynyt tutkimus (Tuchman 1978, Gitlin 1978), mutta jota on sovellettu myös uutisten vastaanoton tutkimuksessa (Jamieson & Capella 1997)
- 11 Joiden heräämisessä 'keskustelun' käsitteeseen voi halutessaan nähdä myös pyrkimyksen palata jonkinlaiseen vaikuttaja-asemaan yhteiskunnallisessa keskustelussa. Konstruktivististen yhteiskuntateorioiden (kenties tarkoitamatonta) sivuseuraus on ollut se, että tutkimuksen auktoriteetti on vähentynyt (vrt. esim. Bauman 1988). Hyvä esimerkki vastareaktiosta tällaiselle marginalisointimiselle (sosiologian ja viestinnän tutkimuksen parissa) on Bourdieun (1998) televisiokritiikki.
- 12 Erilaisia yrityksiä soveltaa uusin tavoin keskusteleavuuden ideaa voi poimia monista tiedotusvälineistä, esimerkiksi Helsingin Sanomat etsi juuri vastikään ihmisten kokemuksia vanhustehuollon pulmista (HS 9.10.2000), Aamulehti pyrki samantapaiseen projektiin koulukiusaamisteemassa samaan aikaan kun se itse järjestää kunnallisvaalikeskustelua ympäri Pirkanmaata ja Savon Sanomat on jo vuoden verran julkaissut uudenlaista interaktiivisempaa "kuntalaiset" -sivuaan. Kiinnostavaa näissä kokeiluissa on juuri se, että niissä tavoitellaan enemmänkin 'yleisön' kokemuksia ja tietämistä kuin heidän mielipiteenilmaisuaan.
- 13 Yksinkertaistan tässä Ridellin tutkimuksen lukijoista antamaa paljon vivahteikkaampaa kuvaa. Tätä samaa havaintoa kehystää tutkimuksessa myös sellainen tärkeä havainto, jonka mukaan ihmiset mielellään kirjoittaisivat yleisönosastoon, mutta kokevat, etteivät he osaa. (Ridell 2000b)
- 14 "Objektiivisen journalismin" ja PR-toiminnan alkutaipaleen kytkennöistä ks. Schudson (1978, 134-144, myös Ewen 1996). Propaganda – termin historian mutkista ks. Luostarinen (1998). PR-toiminnasta nykyisin ja yleisemmin Miller (1998).
- 14 Esimerkiksi Hujasen (2000) analyysi maakuntalehtien roolista oman alueensa representoimisessa päättyy tämänsuuntaiseen ajatukseen.
- 16 Samalla, kun miettii tätä metodologisempaa pulmaa, voi ajatella myös raadollisempaa kysymystä: kun julkinen sektori näyttää olevan kavennusten ja leikkausten kohde, mitä tämä merkitsee journalismin kyvyille "tietää", mitä yhteiskunnassa on meneillään?

Kirjallisuus

- Bakhtin, Mihail (1991)
Dostojevskin poetiikan ongelmia. Helsinki: Kustannus Oy Orient Express.
- Bardoel, Jo (1996)
Beyond Journalism. A Profession Between Information Society and Civil Society. *European Journal of Communication*. Vol. 11(3):283-302.
- Barnhurst, Kevin & Mutz, Diana (1997)
American Journalism and the Decline in Event-centered Reporting. *Journal of Communication* 47 (Autumn):27-53.
- Bauman, Zygmunt (1988)
Is There a Postmodern Sociology? *Theory, Culture & Society*, vol. 5: 217-237.
- Bourdieu, Pierre (1998)
On Television. New York: Free Press.
- Becker, Karin, Ekecrantz, Jan, Olsson, Tom (2000)
The events of journalism at four points in time. Teoksessa Becker, Karin, Ekecrantz, Jan & Olsson, Tom. *Picturing Politics*. JMK: Stockholm
- Blumer, Herbert ([1948] 1999)
Joukko, massa ja julkiso. *Tiedotustutkimus* 22(3): 14-27.
- Burke, Kenneth ([1935] 1954)
Permanence and Change. *An Anatomy of Purpose*. Berkeley: University of California Press.
- Campbell, Cole (1999)
Foreword. Teoksessa Glasser, Theodore (Ed.). *The Idea of Public Journalism*. New York: Guilford Press.
- Carey, James (1987)
Press and the Public Discourse. *Center Magazine*, March-April 1987, 4-16.
- Carey, James ([1975] 1994)
Viestintä kulttuurisesta näkökulmasta. *Tiedotustutkimus* 17(2): 81-97. Alunperin "A Cultural Approach to Communication". *Communication* 2, 1975.
- Carey, James (1997)
Afterword: The Culture in Question. Teoksessa Munson, E.S. & Warren, C.A. (Eds.) James Carey. *A Critical Reader*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Chaffée, Steven & McMorley, Michael (1999)
Evaluating Public Journalism Experiments. Teoksessa Glasser, Theodore (ed) *The Idea of Public Journalism*, New York: The Guilford Press.

- Chalaby, Jean (2000)
Journalism studies in an era of transition in public communications. *Journalism. Theory, practice and criticism*, 1(1): 33-39.
- Connell, Ian (1986)
Televiisiouutiset ja yhteiskuntasopimus. Teoksessa Pietilä, Veikko (toim.). *Kulttuuri, kieli, viestintä*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, sarja D: 39.
- Dahlgren, Peter (1985)
Beyond Information: TV News as a Cultural Discourse. Teoksessa Furhoff, Alrs & Hernánus, Pertti (eds.). *New Directions in Journalism Research*, 81-91. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos, sarja B:17.
- Ettema, James & Glasser, Theodore (1998)
Custodians of Conscience. New York: Columbia University Press.
- Ewen, Stuart (1996)
PR! : a social history of spin. New York: Basic Books.
- Friedland, Lewis, Sotirovic, Mira & Daily, Katie (1998)
Public Journalism and Social Capital. The Case of Madison, Wisconsin. Teoksessa Lambeth, Edmund, Meyer, Philip & Thorson, Ester (Eds.). *Assessing Public Journalism*. Missouri: University of Missouri Press.
- Gitlin, Todd (1978)
The Whole World is Watching. New York: The Free Press.
- Gitlin, Todd (1998)
Public Sphere or Sphericules. Teoksessa Liebes, Tamar & Curran, James (eds). *Media, Ritual, Identity*. London & New York: Routledge.
- Glasser, Theodore (1991)
Communication and the Cultivation of Citizenship. *Communication*, vol. 12: 235-248.
- Glasser, Theodore (1999)
The Idea of Public Journalism. Glasser, Theodore (Ed.). *The Idea of Public Journalism*. New York: Guilford Press.
- Glasser, Theodore (2000)
Play and the Power of News. *Journalism. Theory, practice and criticism*, 1(1): 23-29.
- Glasser, Theodore & Ettema, James (1993)
When the Facts Don't Speak for Themselves: A Study of the Use of Irony in Daily Journalism. *Critical Studies in Mass Communication* 10(1993), 322-338.
- Haas, Tanni (1999)
What's "Public" About Public Journalism? Public Journalism and the Lack of a Coherent Public Philosophy. *Communication Theory* 9(3), 346-364.
- Hachten, William A. (1998)
The Troubles of Journalism. Mahwah, New Jersey & London: Lawrence Erlbaum.
- Hall, Stuart & Crichtner, Chas & Jefferson, Thomas & Clarke, John & Roberts, B. (1978)
Policing the Crisis: Mugging, the State and Law and Order. London: MacMillan.
- Hall, Stuart (1992)
Sisäänkoodaus/Uloskoodaus. Teoksessa Hall, Stuart (1992). *Politiikan ja kulttuurin murroksia*. Tampere: Vastapaino.
- Halliin, D. (1998)
A Fall from grace? *Media Studies Journal*, Vol 12(1998):2. Summer.
- Hardt, Hanno (1996)
The End of Journalism. *Javnost/The Public*. III(1996): 3, 21-42
- Hartley, John (1982)
Understanding News. London & New York: Routledge.
- Hartley, John (2000)
Communicative democracy in a redactional society: the future of journalism studies. *Journalism. Theory, practice and criticism*, 1(1): 39-48.
- Haslam, Cheryl & Bryman, Adam (eds.) (1994)
Social Scientists meet the Media. London & New York: Routledge.
- Heikkilä, Heikki (1999)
Ohuesta journalismista vankkaan journalismiin. *Julkisen tuottamisen mahdollisuuksista ja rajoista journalismissa*. *Tiedotustutkimus* 22(3):60-75.
- Heikkilä, Heikki (2000)
Ohut ja vankka journalismi. Kriittistä analyysia ja kokeellista tutkimusta journalismin ja kansalaisuuden suhteista. *Tiedotusopin väitöskirjan käsikirjortus*.
- Heikkilä, Heikki & Kunelius, Risto (1997)
Julkisen journalismin äärellä. Ajatuskokeita pääsyn, dialogin ja harkitsevuuden käsitteillä. *Tiedotustutkimus* 20(4).
- Heikkilä, Heikki & Kunelius, Risto (1999)
Pelkkä asenne ei riitä. Kansalaisjournalismi kokeiluhankkeena suomalaisissa sanomalehdissä. Teoksessa Maasilta, Mari (toim.). *Journalismin muutoskaruselli*. Tampereen yliopisto, Journalismin tutkimusyksikkö.
- Hernánus, Pertti (1995)
Opettaako journalistia Siperia vai tieto-oppi? Teoksessa Sana, Elina (toim.). *Tieto-opista mediapeliin*. Journalismin tutkimuksen näkökulmia. Helsinki: WSOY.
- Hernánus, Pertti & Pietilä, Kauko (1982)
Seitsemän erää journalismista. Tampere: Vastapaino.
- Hernánus, Pertti & Tervonen, Ilkka (1980)
Objektiivinen joukkoviestintä. Porvoo, Juva: Weilin + Göös.

- Hujanen, Jaana (2000)
Journalismin maakunnallisuus. Alueellisuuden rakentuminen maakuntalehtien teksteissä ja tekijöiden puheessa. *Jyväskylä Studies in Communication* 11 (väitöskirja). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Jamieson, Kathleen Hall & Capella, Joseph (1997)
The Spiral of Cynicism. New York: Oxford University Press.
- Kunelius, Risto (1994)
Uutinen, arkijärki ja ympäristö. Erään genren kehityksestä. *Tiedotustutkimus* vol. 17(4): 24-42.
- Kunelius, Risto (1996)
The News, Textually Speaking. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis, ser A 520 (väitöskirja).
- Kunelius, Risto (1999a)
Uutisista keskusteluun ja takaisin. Lähiöjournalismissiirto- ja loppuraportti. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos.
- Kunelius, Risto (1999b)
Journalismi keskustelun tiellä. *Tiedotustutkimus* vol. 22(3): 28-42.
- Kunelius, Risto (2000a, tulossa)
Epistemologisen epävarmuuden tuolle puolen. Epilogi toimittajien ja yleisön journalismia koskeviin puheisiin. Teoksessa Kunelius, Risto & Ridell, Seija (toim.) *Kaksi katsetta journalismiin*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos.
- Kunelius, Risto (2000b)
Hyvän ulottuvuudet. Raportti "ei kenen tahansa" journalismia koskevista arvioista. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto.
- Lippmann, Walter ([1919] 1991)
Liberty and the News. New York: Transaction publishers.
- Lippmann, Walter ([1922] 1965)
Public Opinion. New York: The Free Press.
- Luostarinen, Heikki (1998)
Mistä propaganda tuli ja mihin se meni? *Tiedotustutkimus* vol. 21(3): 24-35.
- Luostarinen, Heikki (1999)
Katosiko uskottavuus? *Journalisti* 14.5.1999.
- Mailer, Norman (1968).
Yön armeijat. Historia somaanimuodossa -- romaani historian tapaan. Helsinki: Weilin + Göös.
Suomentanut Eero Mänttari.
- Meyer, Philip (1979)
Precision journalism: a reporter's introduction to social science methods. Bloomington: Indiana University Press.
- Miettinen, Jorma (1988)
Toimitustyö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Miller, David (1998)
Promotional strategies and media power. Teoksessa Briggs, Adam and Cobley, Paul (eds). *The Media: An Introduction*. Essex: Longman.
- Morley, David (1986)
Nationwide Audience. Teoksessa Pietilä, Veikko (toim.). *Kulttuuri, kieli, viestintä*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, sarja D: 39.
- Nordenstreng, Kaarle (1995)
Median tehtävät yhteiskunnassa. Teoksessa Sana, Elina (toim.). *Tieto-opista mediapeliin*. Helsinki: WSOY.
- Peters, John. D. (1999)
Public Journalism: Four Challenges. Teoksessa Glasser, Theodore (Eds.) *The Idea of Public Journalism*. New York: Guilford Press.
- Pietilä, Kauko (1998)
Journalismin sosiologin kannalta. *Journalismikritiikin vuosikirja 1999/Tiedotustutkimus* 22(1): 142-157.
- Pietilä, Veikko (1995a)
Kertomuksia uutisista, uutisia kertomuksista. Kirjoituksia kolmelta vuosikymmeneltä. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen julkaisuja, sarja A 86.
- Pietilä, Veikko (1995b)
Televisiouutisista hyvää iltaa. Tampere: Vastapaino.
- Pietilä, Veikko (1998)
Journalismin saapasnahkatornista katsoen. *Tiedotustutkimus* vol. 21(4), 93-98.
- Pietilä, Veikko (1999)
Julkiso ja yleisö. *Tiedotustutkimus* vol. 22(3): 4-13.
- Pietilä, Veikko (2001, tulossa)
Reflections on public discussion in the mass media. *Nordicom Review* 1/2001.
- Puranen, Tuula (1999)
Lukijahaastattelut. Teoksessa Puranen, Tuula, Noppari, Elina & Kunelius, Risto (1999). ... ja ehtoolla sitten oikein ajan kanssa. Kolme näkökulmaa Tyrvään Sanomiin 1999. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto.
- Renvall, Mika (2000)
Journalismi julkisena keskusteluna: Tapaustutkimus Hervanta-kirjoittelusta. Teoksessa Kunelius, Risto (toim.) *Juttuja lähiöstä*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, sarja A: 93.
- Renvall, Mika & Reunanen, Esa (1998)
Kaiken pelastava journalistinen ironia. *Tiedotustutkimus* vol. 21(3): 4-23.
- Ridell, Seija (1994)
Kaikki tiet vievät genreen. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, sarja A 82.

- Ridell, Seija (2000a)
Ei journalismi ole tärkeää, julkisuus on. *Journalismikritiikin vuosikirja 2000 / Tiedotustutkimus* 23(1):144-155.
- Ridell, Seija (2000b, tulossa)
Kuuliainen kuluttaja vai kiihkeä kansalainen? *Aamulehti Hervannassa asuvien puheessa*. Teoksessa Kunelius, Risto & Ridell, Seija (toim.) *Kaksi katsetta journalismiin*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, sarja A 94.
- Ridell, Seija (2000c)
Kansalaisjulkisuuden kokeilua verkossa. *Locality in the Global Net -projektin loppuraporttia varten laadittu käsikirjoitus*.
- Rosen, Jay (1991)
Making Journalism More Public. *Communication*, vol. 12: 267-284
- Rosen, Jay (1999)
What are journalists for? New Haven: Yale University Press.
- Sirkkunen, Esa (1996)
Yksi uutinen – monta puntaria. Aivovoimistelua sanomalehti uutisen ympärillä. Teoksessa Luostarinen, Heikki, Kivikuru, Ullamaija & Ukkola, Merja (toim.). *Sopulisilppuri. Mediakritiikin näkökulmia*. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Soloski, John (1989)
News reporting and professionalism: some constraints on the reporting of news. *Media, Culture & Society*, vol. 11: 207-228.
- Suhonen, Pertti (1992)
Kaksisuuntainen peili. Helsinki: Hanki ja Jää.
- Thorson, Ester & Friedland, Lewis (1998)
Civic lessons. Report on Four Civic Journalism Projects Funded by The Pew Center for Civic Journalism. Washington DC: The Pew Charitable Trusts.
- Tuchman, Gaye (1972)
Objectivity as a Strategic Ritual: An examination of Newsmenn's Notions of Objectivity. *American Journal of Sociology*, 77 (January 1972).
- Tuchman, Gaye (1978)
Making News. New York: The Free Press.
- Tumber, Howard, Bromley, Michael & Zelizer, Barbie (2000)
Editorial. *Journalism. Theory, practice and criticism*. Vol 1(1):5-8.
- Työryhmä (1981)
Hetken kuluttua, uutiset! *Tiedotustutkimus* 4(4), 49-53.
- Volosinov, Valentin (1990)
Kielen dialogisuus. Tampere: Vastapaino.
- Väliverronen, Esa (1994)
Tiede ja ympäristöongelmat julkisuudessa. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, sarja A :83.